

**Økonomisk
tilstandsrapport
Eksempelkommunene til
KS**

*Av
Kjetil Lie,
Telemarksforskning-Bø
og
Geir Årset,
PricewaterhouseCoopers*

Telemarksforskning-Bø

**TF-notat nr 17/2005
29. november 2005**

© Telemarksforsking-Bø 2005
TF-notat nr. X/2005
ISSN 0802-3662
Pris: kr. 160,-

Telemarksforsking-Bø
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: 35 06 15 00
Fax: 35 06 15 01
www.telemarksforsking.no

FORORD

På oppdrag for KS har Telemarksforskning-Bø, i samarbeid med PricewaterhouseCoopers, gjennomført en studie i de syv utvalgte eksempelkommunene til KS. Disse er kommunene *Bergen, Bodø, Bærum, Hobøl, Os og Ringsaker* samt *Akershus* fylkeskommune.

Bakgrunnen for studien har vært et ønske fra oppdragsgiver om å belyse følgende temaer/spørsmål:

- Hvordan har de siste års økonomiske og tjenestemessige utvikling vært for disse kommunene?
- Hvilke grep og tiltak har kommunene måtte gjøre for inneværende budsjettår, og hva er status ved utgangen av 2. tertial 2005?
- Hvilke grep og tiltak varsler kommunene for kommende økonomiplanperiode, og i hvilken grad endrer disse grepene og tiltakene seg etter at Stoltenberg-regjeringen la frem sin tilleggsproposisjon 10. november?

Én av hovedoppgavene har derfor vært å få frem effekter fra tilleggsproposisjonen på eksempelkommunene. I tillegg har vi hatt fokus på å gjennomgå budsjett- og økonomiplandokumentene med henblikk på hvordan kommunene håndterer generelle statlige føringer og retningslinjer i den kommunaløkonomiske politikken.

I all hovedsak baserer underlagsmaterialet seg på skriftlig dokumentasjon fra administrativ ledelse i kommunene. Aktuelle politiske saker har vært en naturlig del av dette materialet.

Vi vil takke kommunene og KS for god kontakt og bistand til arbeidet med rapporten.

Bø, november 2005

Kjetil Lie
Prosjektleder

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. Innledning.....	6
1.1. Bakgrunn	6
1.2. Formål.....	6
1.3. Omfang	6
2. Sammendrag og konklusjoner	7
2.0. Felles oversikt for eksempelkommunene - innledning.....	8
2.1. Akershus fylkeskommune	10
2.1.1. Økonomibeskrivelse pr oktober 2005	10
2.1.2. Grep og tiltak gjennomført i 2005	13
2.1.3. Varslede grep og tiltak for 2006-2009.....	13
2.2. Bergen kommune.....	15
2.2.1. Økonomibeskrivelse pr oktober 2005	15
2.2.2. Grep og tiltak planlagt og gjennomført i 2005	18
2.2.3. Varslede grep og tiltak for 2006-2009.....	19
2.3. Bodø kommune	20
2.3.1. Økonomibeskrivelse pr oktober 2005	20
2.3.2. Grep og tiltak gjennomført i 2005	23
2.3.3. Varslede grep og tiltak for 2006-2009.....	23
2.4. Bærum kommune	24
2.4.1. Økonomibeskrivelse pr oktober 2005	24
2.4.2. Grep og tiltak gjennomført i 2005	27
2.4.3. Varslede grep og tiltak for 2006-2009.....	27
2.5. Hobøl kommune	29
2.5.1. Økonomibeskrivelse pr oktober 2005	29
2.5.2. Grep og tiltak gjennomført i 2005	31
2.5.3. Varslede grep og tiltak for 2006-2009.....	32
2.6. Os kommune (Hordaland)	33
2.6.1. Økonomibeskrivelse pr oktober 2005	33
2.6.2. Grep og tiltak gjennomført i 2005	36
2.6.3. Varslede grep og tiltak for 2006-2009.....	36
2.7. Ringsaker kommune	38
2.7.1. Økonomibeskrivelse pr oktober 2005	38
2.7.2. Grep og tiltak gjennomført i 2005	41
2.7.3. Varslede grep og tiltak for 2006-2009.....	41

1. INNLEDNING

1.1. Bakgrunn

I arbeidet med å fremstille et reelt og forståelig bilde av kommunenes økonomiske situasjon har KS plukket ut 6 kommuner og 1 fylkeskommune til å illustrere dette bildet. De utvalgte kommunene (eksempelkommunene) er *Bergen, Bodø, Bærum, Hobøl, Os (Hordaland) og Ringsaker + Akershus fylkeskommune*. Eksempelkommunene skal kunne brukes av flere grupper – politikere, ledelse og andre i KS, media, kommunene o.a.

Det er en utfordring å få til en god balanse mellom det å fremstille de trange økonomiske rammene til kommunene og at de gjør en god jobb på tross av rammene, og det å vise at vanskelig økonomi faktisk fører til kutt i de kommunale velferdstjenestene. En minst like stor utfordring er å kunne fremstille den reelle økonomiske situasjonen i kommunene, og ikke slik de ønsker å fremstå som utad – som kommuner som er flinke og leverer gode velferdstjenester på tross av trange økonomiske rammer.

KS har behov for å få et miljø utenfor KS til å beskrive den reelle situasjonen i kommunene på en nøytral og lettforståelig måte. Til dette har KS engasjert Telemarksforskning – Bø, som i samarbeid med PricewaterhouseCoopers, gjennomfører en slik beskrivelse.

1.2. Formål

Målet med rapporten er å fremskaffe relevant og beskrivende informasjon om dagens situasjon og utviklingen av velferdstjenestene i disse kommunene – sett i sammenheng med de økonomiske rammebetingelsene for kommunene.

Tilstandsrapporten har som formål å enkelt fremstille de enkelte kommunens økonomiske utvikling frem til og med i dag. Det er skal også fremgå de grep og tiltak som ble satt opp i budsjettet for 2005, samt status i gjennomføringen av disse. Bl.a. så er de respektive rapportene for 2. tertial gjennomgått med dette for øye. Videre er det forsøkt å få frem de varslede grep og tiltak som kommunene har skissert i rådmennenes forslag til budsjett og økonomiplan for 2006 til 2009. I denne gjennomgangen er det også tatt med hvordan kommunene har varslet bruken av den ekstratildelingen som kommer i forbindelse med Stoltenberg-regjeringens tilleggsproposisjon til statsbudsjettet.

1.3. Omfang

I og med formålet er å gjøre denne rapporten så relevant og beskrivende, uten at dette blir for teknisk, har vi valgt en enkel tilnærming, med fokus på et overordnet bilde. Det har vært behov for en del data fra kommunene, spesielt med tanke på status for kommunens regnskap pr 2. tertial 2005, samt signaler om hva kommunen har tenkt å gjennomføre av tiltak mot budsjett og økonomiplan 2006-2009. Det varierer i hvilken grad disse dataene har blitt gjort tilgjengelig for oss, og dette preger rapporten noe.

2. SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER

De 7 eksempelkommunene/fylkeskommunen er svært forskjellige i både med hensyn til størrelse og fremtidige utfordringer. Det er likevel grunn til å anta at disse kommunene kan være med å "speile" den situasjonen som kommune-Norge har vært i, og som kommunene planlegger fremtiden sin i forhold til.

3 av eksempelkommunene er registrert i ROBEEK. Den ene er på vei ut av ROBEEK-registeret, mens to av kommunene foreløpig ser ut til å bli der en stund til.

Utvalgte fellestrekk for eksempelkommunene:

- 2005 virker som et roligere og mer budsjettmessig "treffsikkert" år. Forutsetningene for å lage budsjett har vært mer forutsigbart enn for eksempel 2004, spesielt knyttet til innføringen av ny momsrefusjonsordningen og sviktende skatteinntang.
- Samtlige kommuner har en bedre oversikt over kommunens driftsøkonomi i perioden. Det er ingen kommuner som har en betydelig forverring fra 2002 til 2005.
- Samtlige kommuner opplever at eksterne forhold som sviktende skatteinntekter, endring og varsel om endring i regnskapsprinsipper, samt utsatte effekter av momskompensasjonsordningen og gjeninnføring av selskapsskatten er det som skaper uforutsigbar og budsjettavvik. I mindre grad skyldes disse budsjettavvikene interne forhold på kommunens tjenesteproduksjon.
- Bruken av økte bevilgninger fra Stoltenberg-regjeringen er tilnærmet korrekt beregnet av samtlige kommuner og bruken allerede planlagt.

Utvalgte ulikheter:

- Enkelte kommuner har klart å snu en negativ trend, eller enkelt år med negativ utvikling, slik at det nå ser ut til å gå mot bedre tider.
- De dårligst stilte kommunene har ikke greid å permanent "snu" situasjonen, men mer vært reddet av enkelt hendelser som har gitt midlertidige pusterom.
- De kommunene som hadde et godt utgangspunkt i 2002 har klart å beholde dette igjennom perioden.

2.0. Felles oversikt for eksempelkommunene - innledning

Nedenfor vises en del overordnede fakta, både av demografisk og økonomisk karakter. Noe av dette er gjengitt i den kommunevise delen nedenfor.

Indikator	Kommune/fylkeskommune								
	Akershus FK	Snitt FK	Bergen	Bodø	Bærum	Hobøl	Os	Ringsaker	Snitt K
Antall innbygger	494 218		239 209	44 414	104 690	4 557	14 908	31 824	
Bef. vekst siste år	1,15 %		0,75 %	2,29 %	1,33 %	1,18 %	2,03 %	0,29 %	
Areal i km ²	4 916		465	921	192	141	140	1 280	
Beregnet utgiftsbehov	0,8914	1,00	0,968	0,8975	0,968	0,9703	0,922	1,0233	1,00
Anslag vekst frie inntekter i kr fra 05 til 06 - Bondevik regjeringen	138 061		192 180	42 837	151 043	643	8 335	14 336	
Anslag vekst frie inntekter i % fra 05 til 06 - Bondevik regjeringen Tabell 3-k i "grønt hefte"	5,1	4,0	3,2	3,7	5,1	2,6	2,4	1,8	2,6
Ytterligere vekst - Stoltenberg-regjering i kroner	62 884		148 540	25 571	65 010	2 836	8 818	20 889	
Samlet vekst i frie inntekter - kr	200 950		340 723	68 412	216 058	3 482	17 155	35 227	
Samlet vekst i frie inntekter - %	7,4		5,7	5,9	7,3	14,1	4,9	3,0	
Skatteinng. i % av landssnittet pr. oktober 05	117,7	100	109,6	92,3	150,2	88,4	97,2	79,1	100,0
Akk. regnskapsresultat 2004	30 071		895 149	0	0	7 815	-9 898	0	
Netto rente og avdragsbelastning i % av brutto driftsinntekter	-3,5	1,0	-1,1	7,0	4,4	2,8	-0,4	-5,5	2,6
Eiendomsskatt (2004)			365 681	37 677	-	-	-	Innføres i 06	
I ROBEK-registeret	ja		ja	nei	nei	ja	nei	nei	

Kommentar

Først i tabellen fremkommer noen enkle demografiske data. Dette for å gi en indikasjon på størrelse og utvikling. Kommunene har i gjennomsnitt høye befolkningstall, i tillegg til at samtlige kommuner har opplevd en befolkningsvekst i løpet av 2004.

Vi har tatt med kommunenes beregnede utgiftsbehov som benyttes til fastsetting av det utgiftsutjevne tilskuddet. Her er det bare en kommune (Ringsaker) som har over 1,0 i beregnet utgiftsbehov. De andre kommunene har et nivå under 1,0 og er derfor å anse som billigere å drive enn gjennomsnittskommunen i Norge. I sammenligningen er Akershus fylkeskommune regnet for billigst i drift, og Bodø av primærkommunene. Dette er kommentert nærmere for hver kommune under den kommunevise delen av rapporten nedenfor.

I tabellen ovenfor er bl.a. *vekstanslagene for de frie inntektene* til de enkelte kommunene synliggjort. Disse tallene er hentet fra "grønt hefte"¹ der det er foretatt en sammenligning

¹ Beregningsteknisk dokumentasjon fra KRD i forbindelse med stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006)

mellom sum frie inntekter i 2005 mot det som vil være frie inntekter i 2006. Videre er det i denne sammenligningen hensyntatt konsekvensen av Stoltenberg-regjeringen tilleggspolisjon. I og med at denne økte bevilgningen kommer som et tilnærmet flatt tillegg på rammetilskuddet, er dette en relativ enkel øvelse for kommunene å beregne dette i forkant. Signalene fra regjeringserklæringen var relativt entydige og de fleste av kommunene hadde derfor anslag som var svært nær de tallene som ble kjent 10. november. Etter en del forespørsler til kommunene har vi fått svar fra noen på hva disse økte bevilgningene er planlagt brukt til neste år.

Når det gjelder skatteinngangen i % av landsgjennomsnittet gjelder dette pr. oktober 2005. De fleste eksempelkommunene melder om avvik i forhold til budsjettet skatteinngang. Skatteinngangen for landet avviker derimot ikke betydelig, slik at de avvikene som meldes er lokale. Hvordan dette slår ut for den enkelte kommune varierer betydelig og er avhengig om det er bl.a. avhengig om kommunen er en minsteinntekts-kommune eller ikke.

Pr. oktober indikerer beregninger gjort fra KS at den nasjonale veksten innebærer en nivåøkning for kommunene på 4,4 % i forhold til samme periode i fjor og 11,3 % for fylkeskommunene. De anslagene som foreligger fra Finansdepartementet er 3,9 % for kommunene og 11,4 % for fylkeskommunene. Det ser derfor ut som om skatteinngangen i år er i rute, noe som selvsagt er positivt for de kommunale budsjett/regnskapene for 2005. Det er allikevel grunn til å vente til de to siste månedene er omme for endelig å kunne konstatere at vi i år ikke vil oppleve en skattesvikt.

Tabellen viser også de akkumulerte regnskapsresultatene til den enkelte kommune. Et positivt tall her indikerer et regnskapsmessig underskudd. ROBEK-kommunene har et slikt underskudd, med Bergen som den kommunen med det største akkumulerte regnskapsmessige underskuddet.

Tilslutt viser tabellen at det er 2 kommuner i sammenligningen som har eiendomsskatt - Bergen og Bodø, samt at Ringsaker kommune innfører dette med inntektseffekt fra budsjettåret 2006. I tillegg fremkommer det i tabellen hvilke av kommunene som er registrert i ROBEK-registeret til KR D.

2.1. Akershus fylkeskommune

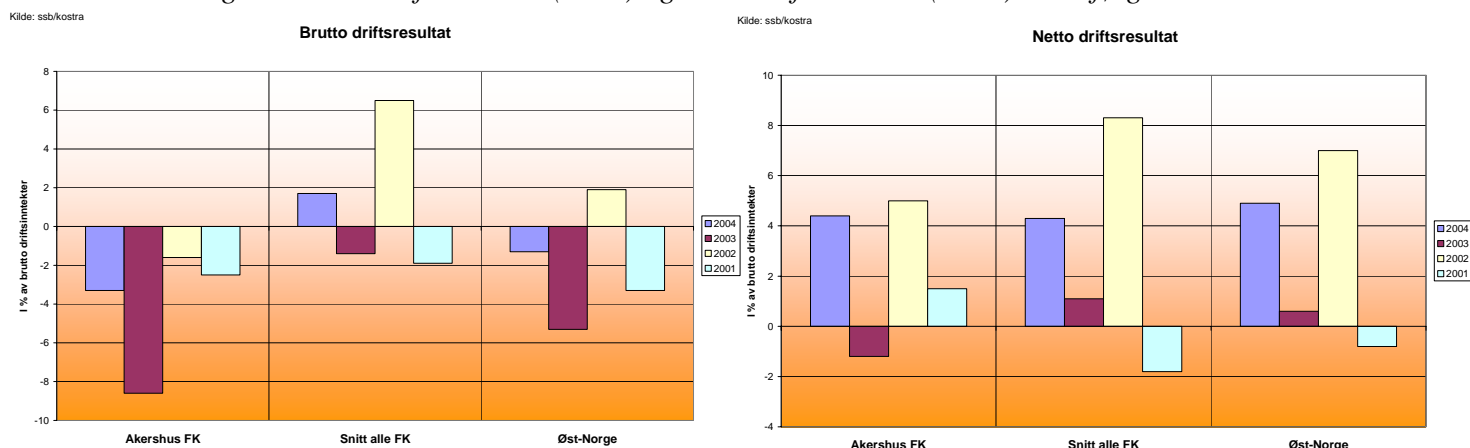
2.1.1. Økonomibeskrivelse pr oktober 2005

Utvikling i sentrale nøkkeltall 2001 til 2004

To sentrale indikatorer/nøkkeltall for å beskrive utviklingen i kommunens økonomiske situasjon er brutto og netto driftsresultat. Resultatbegrepene fremkommer som skissert i figurene nedenfor. Brutto driftsresultat (BDR) er driftsinntekter fratrukket driftsutgifter (inkl. avskrivninger), mens netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt.

Driftsinntekter
- Driftsutgifter inkl. avskrivninger
= Brutto driftsresultat
+ Renteinntekter og utbytte
+ Mottatte avdrag på utlån
= SUM eksterne finansinntekter
- Renteutgifter og låneomk.
- Avdrag på lån
- Uttån
= SUM eksterne finansutgifter
Resultat eksterne finansans
+ Motpost avskrivninger
= Netto driftsresultat

Utviklingen i brutto driftsresultat (BDR) og netto driftsresultat (NDR) viser følgende:

Kommentar:

Fylkeskommunen har hatt negativt brutto driftsresultat i hele perioden. Bruk av finansinntekter til å finansiere ordinære drift er viktig for fylkeskommunen, og fylkeskommunen blir derfor svært sårbar overfor negativ utviklingen på finansmarkedene. Et sviktende finansmarked gir direkte utslag på tjenesteproduksjonen fordi fylkeskommunen ikke har bufre til å håndtere negative svingninger.

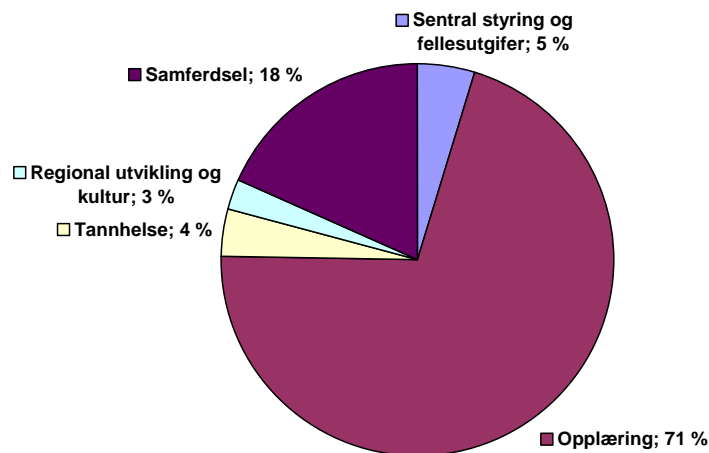
Fylkeskommunen er pr i dag registrert i ROBEK, men dekket en betydelig del av underskuddet i 2004 regnskapet. Resten er budsjettert inndekket i 2005 og slik økonomiplanen foreligger nå har ikke fylkeskommunen noe uinndekket underskudd i den perioden.

Fylkeskommunens utgifter:

Akershus fylkeskommune har et beregnet utgiftsbehov (etter dagens (2006) inntektssystem og kostnadsnøkler) som ligger rundt 11 % -poeng lavere enn gjennomsnittet for de andre fylkeskommunene. Det beregnede utgiftsbehovet varierer betydelig fra fylkeskommune til fylkeskommune.

Av et samlet budsjett på i underkant av **3 milliarder kroner** fordeler netto driftsutgifter seg slik (tatt utgangspunkt i forslag til økonomiplan og år 2006):

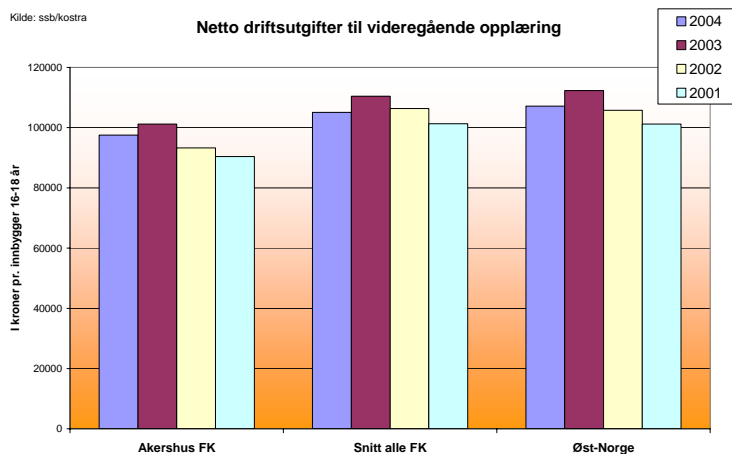
Netto utgifter - pr programområde

Kommentar:

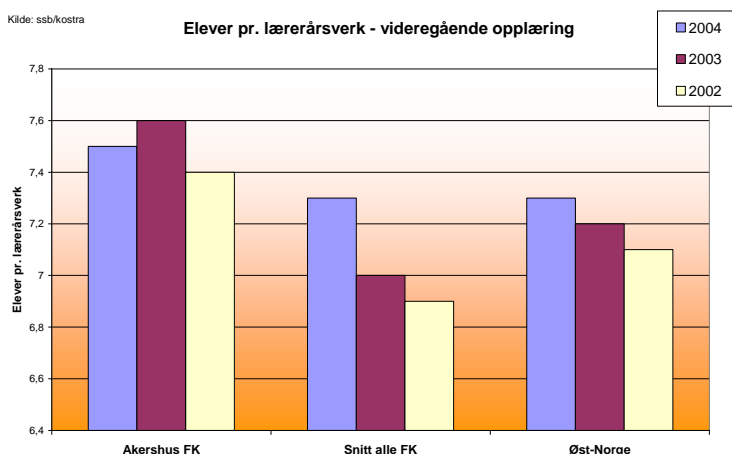
Med utgangspunkt i netto driftsutgifter pr. programområde, utgjør opplæring over 70 % av fylkeskommunens tjenesteproduksjon. I fylkesrådmannen forslag til budsjett for 2006 – før Stoltenberg-regjeringens forslag – økte fra 1 906 millioner kroner i 2005 til 2 066 millioner kroner i 2006.

Videregående opplæring:

Kommentar:

Kostra-tallene knyttet til driftsutgifter pr innbygger i aldersgruppen 16-18 år tyder på at fylkeskommunen driver relativt kostnadseffektivt. Dette er også gjenspeilet i det beregnede utgiftsbehovet til fylkeskommunen.

Kommentar:

Det mest kostnadskrevende knyttet til drift av videregående opplæring er personalkostnader. Selv om forskjellene kan virke små mellom de ulike fylkeskommunene, der Akershus

i 2004 har ca 7,5 elever pr. lærerårsverk, mens landsgjennomsnittet for alle fylkeskommunene er på 7,3 – vil denne forskjeller være hovedårsaken til at Akershus fylkeskommune kommer bedre ut på netto kostnader pr. innbygger i fylket.

Fylkeskommunens inntekter

Akershus fylkeskommune er den fylkeskommunen i landet (med unntak av Oslo) med høyest skatteinntekt pr innbygger med 117 % av landsgjennomsnittet. Frie inntekter utgjør hoveddelen av fylkeskommunens inntekter (rundt 92 % i revidert budsjett), slik at utvikling og avvik på disse inntektene er svært avgjørende for fylkeskommunens økonomiske handlefrihet og evne til å oppnå positive resultater.

Av andre inntekter (de resterende 8 %) utgjør finansinntekter og momskompensasjonen hoveddelen.

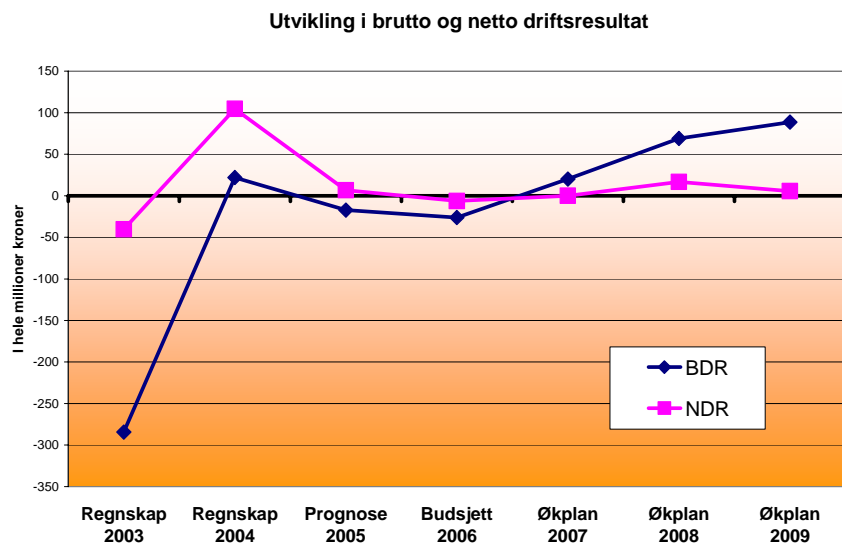
Regnskapsutvikling pr 2. tertial 2005

Fylkestingen har behandlet en økonomirapport for 2. tertial 2005 den 20. oktober.

Hovedtrekkene fra denne økonomirapporten er:

- Et prognostisert **positiv** netto driftsresultat på rundt **14,5 millioner** kroner som skyldes:
 - overskudd på finansforvaltningen på 8 millioner kroner
 - reduserte utgifter sentral styring og fellesutgifter på 7,6 millioner kroner. Dette i første rekke relatert til økte overføringer fra investeringsbudsjettet til dekning av prosjektledelse, samt besparelse på utgifter knyttet til administrasjonslokaler
 - flere ”programområder” melder om negative avvik. Dette gjelder Opplæring 2,7 millioner kroner og Tannhelse 1,4 millioner kroner
 - det forventes en besparelse på fylkeskommunens pensjonsutgifter på 7 millioner kroner. Disse er budsjettet til 40 millioner kroner, men nå beregnet til totalt 33 millioner kroner
 - momskompensasjonsordningen forventer (dog med en viss usikkerhet) å gi rundt 5 millioner kroner i reduserte inntekter – i forhold til budsjettet. Dette avviket knytter seg til svingninger i investeringsnivået
- Det er varslet usikkerhet knyttet til frie inntekter (skatt og rammetilskudd), momskompensasjon, lønnsoppgjøret og utviklingen av kostnadene knyttet til AFP. Usikkerheten knyttet til frie inntekter går på skattevekst både lokalt og for landet som helhet. Skatteinngangen ligger godt over budsjettet, men hvor mye som beholdes lokalt avhenger av hva den nasjonale skatteveksten blir.
- I forhold til fylkeskommunens samlede driftsbudsjett på 2,7 mrd, er avvikene relativt små. Usikkerhetsforholdene knytter seg mot mer eksterne forhold og signaler som fylkeskommunen har mindre kontroll på.

Sammenligner vi utviklingen i netto og brutto driftsresultat (NDR og BDR) viser regnskap 2003 og 2004, prognosen for 2005, samt fylkesrådmannens forslag til budsjett for 2006 følgende utvikling:

Kommentar:

Fylkeskommunen hadde et svært dårlig 2003-år, mens 2004 var langt bedre. I prognosen for 2005 er det satt opp et beskeden positivt netto driftsresultat, mens det i 2006 er budsjettet med et negativt netto driftsresultat som finansieres ved bruk av avsetninger.

2.1.2. Grep og tiltak gjennomført i 2005

Fylkeskommunen har videreført og implementert omstillingstiltakene som var nødvendig og ble igangsatt fra 2002. Resultatet i 2004 ga muligheter til å få på plass et realistisk budsjett i 2005. Tiltak knyttet til effektivisering og kutt angis av kommunen selv å ha redusert utgiftsnivået med rundt 270 millioner kroner fra 2002 til 2004. Samtidig så har fylkeskommunen finansiert investeringstiltak ved utstrakt bruk av egenkapital for å holde gjeldsnivået nede. Likevel er gjeldsgraden rundt landsgjennomsnittet for fylkeskommuner. I tillegg er eksisterende skolebygg utnyttet i større grad enn tidligere og dermed er elevtallsveksten i stor grad håndtert innenfor eksisterende bygningsmasse.

2.1.3. Varslede grep og tiltak for 2006-2009

I fylkesrådmannens forslag til økonomiplan er følgende hovedprioriteringer foretatt:

- Etablere nye elevplasser innenfor videregående opplæring –1824 nye plasser innen 2009.
- Området videregående opplæring gis en realvekst på 12 % i perioden
- De øvrige områdene tannhelsetjenesten, regional utvikling og vedlikehold av fylkesveier får også en realvekst i perioden.

Salderingen er foretatt etter **tre** hovedgrep:

- 500 millioner kroner i egenkapital (frigjort ved å innløse ansvarlig lån i Akershus energi AS) til å finansiere deler av investeringene
- Driftstilskuddet til Stor-Oslo Lokaltrafikk AS reduseres med reelt 18 millioner kroner
- Fortsatt høy utnytting av kapasiteten ved skolene.

Samlet foreslås det å investere for 1,9 milliarder kroner i økonomiplanperioden. Som nevnt finansieres rundt 0,5 mrd kroner ved innløsning av ansvarlig lån. Samlet bruk av egenkapital og salg av eiendommer er satt til i overkant av 0,7 milliarder kroner. Låneopptaket er på 1,18 milliarder kroner, mens budsjetterte avdrag er på 0,31 milliarder kroner. Lånegjelden øker dermed betraktelig i perioden.

I fylkesrådmannens økonomiplanforslag er det lagt til grunn forslaget til statsbudsjett fra Bondevik-regjeringen. Fylkesrådmannen la frem et eget tillegg etter at Stoltenberg-regjeringen har lagt fram sitt forslag 10. november. **Fylkesrådmannen skisserer likevel en del tiltak ved ev. økte bevilgninger, som av fylkeskommunen er beregnet til om lag 65 millioner kroner (ble faktisk 62,8 millioner kroner):**

- Buffer og egenkapital – blant annet for å dekke opp fremtidig bortfall av refundert moms og til egenkapitalfinansiering av fremtidige investeringer.
- Kvalitet og kompetanse – knyttet i dette tilfellet mot egen organisasjon og ansatte
- Regionalutviklingen
- Generell styrking av tjenestetilbudet.

2.2. Bergen kommune

2.2.1. Økonomibeskrivelse pr oktober 2005

Utvikling i sentrale nøkkeltall 2001 til 2004

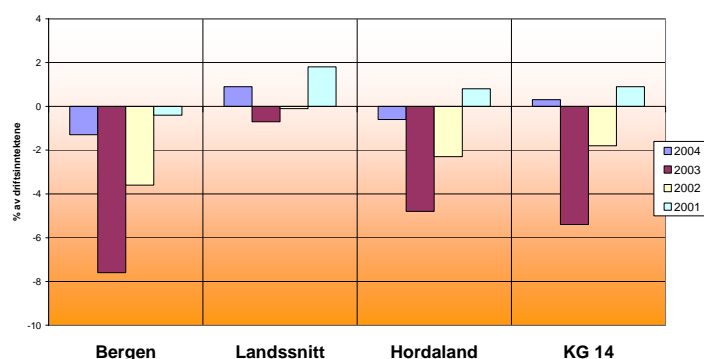
To sentrale indikatorer/nøkkeltall for å beskrive utviklingen i kommunens økonomiske situasjon er brutto og netto driftsresultat. Resultatbegrepene fremkommer som skissert i figuren til høyre. Brutto driftsresultat er driftsinntekter fratrukket driftsutgifter (inkl. avskrivninger), mens netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt.

Driftsinntekter	
-	Driftsutgifter inkl. avskrivninger
=	Brutto driftsresultat
+	Renteinntekter og utbytte
+	Mottatte avdrag på utlån
=	SUM eksterne finansinntekter
-	Renteutgifter og låneomk.
-	Avdrag på lån
-	Utlån
=	SUM eksterne finansutgifter
Resultat eksterne finansans	
+	Motpost avskrivninger
=	Netto driftsresultat

Utviklingen i brutto driftsresultat (BDR) og netto driftsresultat (NDR) viser følgende:

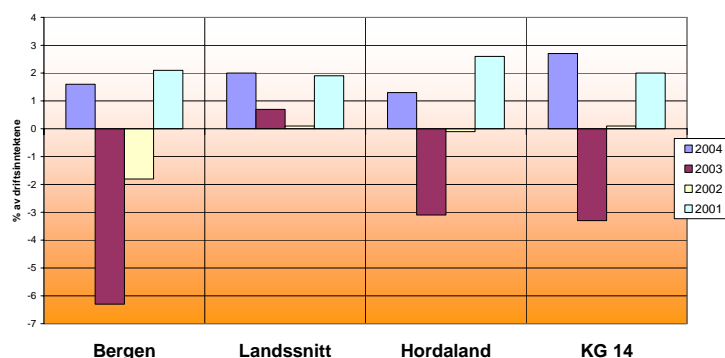
Kilde: ssb/kostra

Brutto driftsresultat

Kilde: ssb/kostra

Netto driftsresultat

Kommentar:

Bergen kommune har i hele perioden hatt negativt brutto driftsresultat, da spesielt i 2003. I 2004 begynte de igangsatte tiltakene å få effekt, slik at BDR ble betraktelig bedret. Det er særlig innenfor primærområdene eldre og særlig omsorgstrengende, sosialtjenester og barnevern som hadde vekst og utgifter i utakt med budsjettet. (KG 14= Bergens kommunegruppe i SSB/KOSTRA.)

Kommunen er registrert i ROBEK og har et akkumulert underskudd ved inngangen av 2005 på 895 millioner kroner. Kommunen har vært registrert i ROBEK siden 2002 og vil, slik det er budsjettet i kommende økonomiplan for 2006-2009 også være det frem til våren 2009. Oversikten til venstre viser historisk utvikling frem til 2004 og antatt utvikling slik budsjett 2005, regnskapsrapport for 2. tertial og forslag til økonomiplan 2006 til 2009 indikerer.

År	Undersk. (+) Inndekn. (-)	Akkumulert
2001	102 966	102 966
2002	255 838	358 804
2003	536 345	895 149
2004	0	895 149
B2005	-325 000	570 149
B2006	-175 400	394 749
ØKP07	-187 400	207 349
ØKP08	-207 349	0

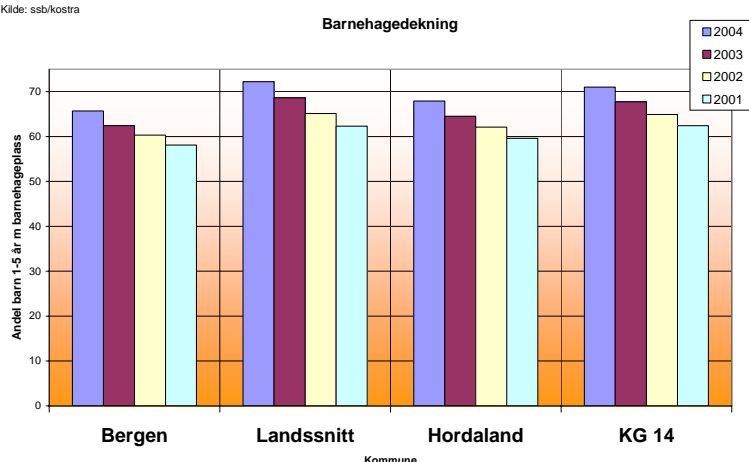
Kommunens utgifter:

Bergen kommune har et beregnet utgiftsbehov (etter dagens (2006) inntektssystem og kostnadsnøkler) som ligger rundt 3,2 % -poeng lavere enn gjennomsnittet for de andre kommunene. Det beregnede utgiftsbehovet varierer betydelig fra kommune til kommune. Befolknings sammensetningen til Bergen kommune gjenspeiler i stor grad gjennomsnittlig befolknings sammensetning i Norge, dog med en beskjeden undervekt på personer over 67 år. På alle de "tunge" kriteriene inntektssystemet så ligger Bergen moderat under gjennomsnittskommunen, og dette resulterer tilslutt i et slikt beregnet utgiftsbehov. Forhold som trekker i andre retningen er beregnet reisetid og urbanitet.

Barnehager

Andel barn med barnehageplass²:

Kilde: ssb/kostra

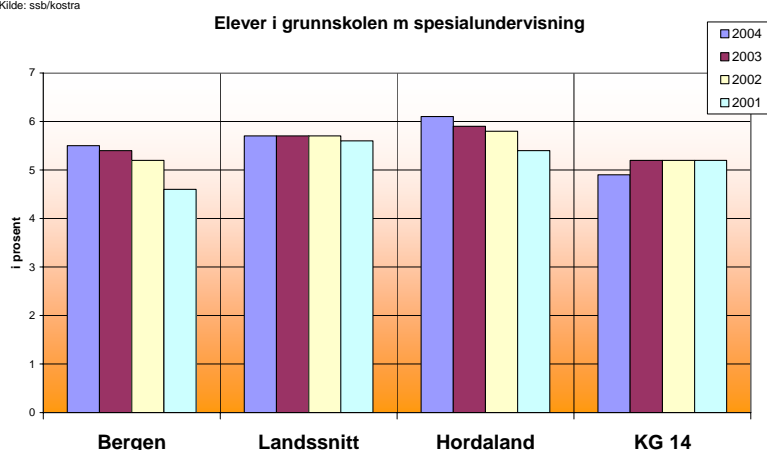
Kommentar:

Kommunen har en lik utvikling som de "gjennomsnittene" som det er sammenlignet med. Veksten er dog noe mindre enn landsgjennomsnittet og dekningen pr 2004 er 65,7 % mot landsgjennomsnittet på 72,2 %

Grunnskole

Andel elever med spesialundervisning:

Kilde: ssb/kostra

Kommentar:

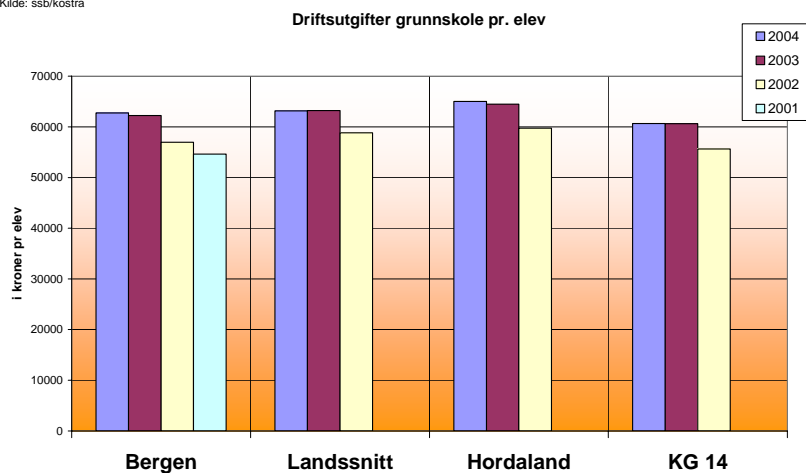
Kommunen ligger i hele perioden under landsgjennomsnittet. Har i perioden passert gjennomsnittet for kommunegruppen som faktisk har hatt en nedgang i perioden. For 2004 er forskjellen mellom Bergen og de andre store byene i Norge betydelig i negativ retning for Bergen.

² Andel barn 1-5 år med barnehageplass = (Antall barn 1-5 år i barnehage)/(antall innbyggere 1-5 år)*100

Teller = Antall barn 1-5 år med plass i kommunale, fylkeskommunale, statlige og private barnehager med statstilskudd. Barn i åpne barnehager er ikke inkludert. Data hentes fra skjema 16 "Årsmelding for barnehager per 15.12."

Brutto driftsutgifter grunnskole pr. elev:

Kilde: ssb/kostra

Kommentar:

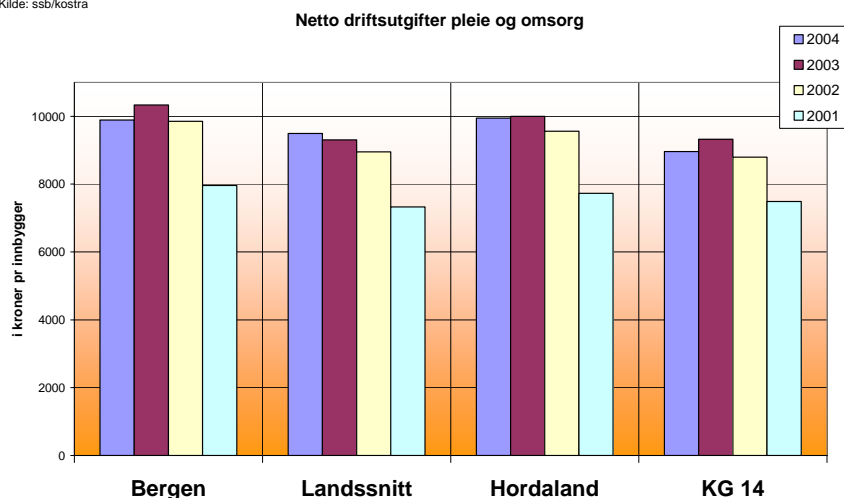
Bergen utgjør en betydelig del av Hordaland i denne statistikken. Veksten i Hordaland er også en gjenspeiling av veksten i Bergen. For de øvrige storkommunene oppleves noe av den samme veksten fra 2003 til 2004, men på et noe lavere nivå.

Det forefinnes ikke KOSTRA-tall for gjennomsnittene i 2001.

Pleie og omsorg

Netto driftsutgifter pr. innbygger – pleie- og omsorgstjenesten

Kilde: ssb/kostra

Kommentar:

Kommunens utgifter ligger noe over samtlige gjennomsnitt ved denne sammenligningen. Kommunen har i tillegg en befolkningssammensetning som burde indikert en motsatt tendens. Statistisk kan det derfor tyde på at Bergen kommune har prioritert dette området fremfor andre

tjenesteområder.

Kommunens inntekter

Bergen kommune har en skatteinntang pr september som tilsvarer 109,2 % av landsgjennomsnittet. I forhold til ”grønt hefte” som ble lagt frem av Bondevik-regjeringen ble det anslått en vekst i de frie inntektene fra 2005 til 2006 på 3,2 %. Landsgjennomsnittet er på 2,6 %.

Kommunen har eiendomsskatt og hadde i 2005 en inntekt knyttet til denne på over 360 millioner kroner. Eiendomsskatten er budsjettert til 370 millioner kroner i 2005.

Videre nevnes det at Bergen kommune, fra og med 2005, tjener betydelige beløp (224 millioner kroner i 2005) på at deler av selskapsskatten ble tilbakeført til kommunene, samme med en ny modell for inntektsutjevning. Dette vil svinge fra år til år og det er allerede klart at Bergen kommune vil bli tilført rundt 126 millioner kroner *mindre* i 2006 enn i 2005.

Regnskapsutvikling pr 2. tertial 2005

Prognosen for tjenestoområdene viser et **negativt** avvik på **80 millioner kroner**. I hovedsak skyldes dette:

- **Helse og omsorg med 38,2 millioner kroner i negativt avvik.** Størst her er sosialtjenesten med et forventet negativt avvik på 17,7 millioner kroner. For barnvern er det 10,6 millioner knyttet til tiltak innenfor familien, for eldre og særlig omsorgstrengende er det 7,9 millioner kroner som har et sammensatt bilde – bl.a. betydelig inntektssvikt i forhold til budsjett på tilskudd til særskilt ressurskrevende brukere
- **Oppvekst med 28 millioner kroner i negativt avvik.** I hovedsak knytter dette seg til skolene, med størst avvik på utgiftene knyttet til drift av skolebyggene. På skoletjenesten er det samlede negative budsjettavviket langt mer beskjedent og beregnet pr august til 2,6 millioner kroner.
- **Byutvikling med 18,5 millioner kroner i negativt avvik, samt andre mindre tillegg på totalt 18,4 millioner kroner**
- **Som motvekt – økning i frie inntekter på 75 millioner kroner.** En justert beregning for de frie inntektene viser en merinntekt på samlet 75 millioner kroner inkl. kompensasjon for sviktende momskompensasjonsinntekter. Skatteveksten for Bergen pr august er 3,6 %. Kommunens samlede anslag på frie inntekter er satt til rett i overkant av 6 milliarder kroner. 30 millioner kroner i vekst utgjør derfor 0,5 % vekst i forhold til budsjettet.

Av forhold utenfor driften:

- Endringer i prinsipper for føring av pensjonspremieavvik for årene 2002 og 2003 gir betydelige endringer for Bergen kommune – beregnet til en økt netto inntekt på **212,8 millioner kroner**.
- Mindreinntekter fra momskompensasjonsordningen (i forhold til budsjett) på **65 millioner kroner**.
- **Økte pensjonsutgifter** i 2005 er beregnet til i underkant av **20 millioner kroner**.

Overskuddet etter disse betraktningene, rett i underkant av **125 millioner kroner**, foreslås i rapporten å gå til økt dekning av tidligere års underskudd. Dette tilfredsstiller også oppmodningene som kom fra fylkesmannens i Hordaland ved godkjenningen av inneværende års budsjett.

2.2.2. Grep og tiltak planlagt og gjennomført i 2005

Kommunen er i 2005 midt i en omfattende omstillingsprosess der hovedmålet er å bringe økonomien i balanse. Budsjettet til Bergen kommune i 2005 er på om lag 10 milliarder kroner. Følgende tiltak er gjort for å dempe utgiftene:

- Avvikle tiltak som ikke har høyeste prioritet.
- Øke den interne produktiviteten – bl.a. ved overgang til en såkalt to-nivå organisering, bedre arealdisponering av egne lokaler, og utstrakt bruk av ny teknologi.
- Øke satsingen på økonomistyring og forbedring av økonomiprosessene.

En del nye tiltak ble det gitt plass til. Bl.a. barnehage og skole (21,9 millioner kroner), og eldre og omsorgstrengende (38,8 millioner kroner). Det er da de samme områdene som har negative budsjettavvik pr august 2005.

De områdene som måtte kutte var bl.a. avvikling av et eldresenter (33,4 millioner kroner), videreføring av kutt i elevressurs (16 millioner kroner) og sosialtjenesten (12,5 millioner kroner).

2.2.3. Varslede grep og tiltak for 2006-2009

Budsjettforslaget for 2006 passerer 10 milliarder kroner i brutto utgifter til tjenesteområdene. I kroner vokser tjenesteområdet eldre og særlig omsorgstrengende mest med 63 millioner kroner (2,6 % vekst fra 2005 til 2006) og barnehage og skole med 23 millioner kroner (1,0 %). Også sosialtjenesten får en nominell vekst på 16 millioner kroner (2,9 %).

Som følge av Stoltenberg-regjeringens forslag ble kommunens frie inntekter økt med 148,5 millioner kroner. Av dette hadde kommunen forskuttert 96,8 millioner kroner før fremleggelsen av tilleggsproposisjonen

Oppsummert er de økte inntektene benyttet slik:

Rammepåslag til tjenestene	68,5
Inndekking av økte pensjonsutgifter	55,0
Økt inndekking av akkumulert underskudd	25,0
Sum	148,5

Av påslaget til tjenesten er rundt halvparten gått til byråsavdelingen for oppvekst, mens 10 millioner kroner tilfalt byråsavdelingen for helse og omsorg.

2.3. Bodø kommune

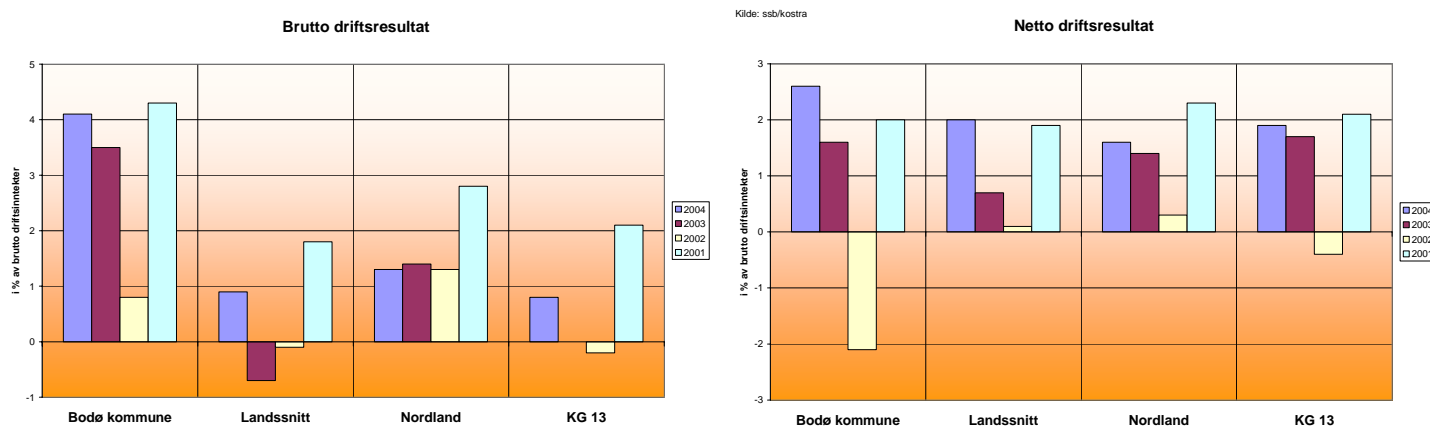
2.3.1. Økonomibeskrivelse pr oktober 2005

Utvikling i sentrale nøkkeltall 2001 til 2004

To sentrale indikatorer/nøkkeltall for å beskrive utviklingen i kommunens økonomiske situasjon er brutto og netto driftsresultat. Resultatbegrepene fremkommer som skissert i figuren til høyre. Brutto driftsresultat er driftsinntekter fratrukket driftsutgifter (inkl. avskrivninger), mens netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt.

Driftsinntekter
- Driftsutgifter inkl. avskrivninger
= Brutto driftsresultat
+ Renteinntekter og utbytte
+ Mottatte avdrag på utlån
= SUM eksterne finansinntekter
- Renteutgifter og låneomk.
- Avdrag på lån
- Utlån
= SUM eksterne finansutgifter
Resultat eksterne finanstrans
+ Motpost avskrivninger
= Netto driftsresultat

Utviklingen i brutto driftsresultat (BDR) og netto driftsresultat (NDR) viser følgende:

Kommentar:

Bodø kommune har hatt svært positive brutto driftsresultater i hele perioden. Både i 2001 og 2004 hadde kommunen et brutto driftsresultat over 4 %. I 2004 var de samlede driftsutgiftene høyere enn budsjettet, samtidig som de frie inntektene var lavere enn det som lå til grunn i budsjettet. Økte inntekter som følge av momskompensasjon og føring av pensjonskostnader retter opp disse skjevhetene.

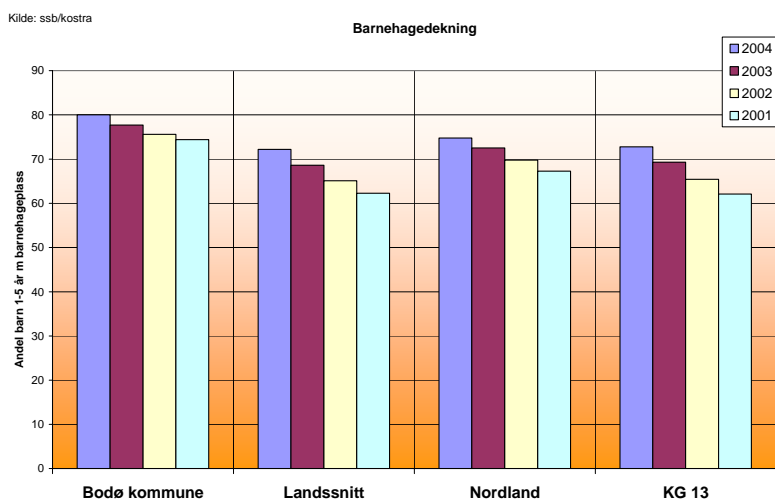
Som følge av det som nevnes under BDR ble det et betydelig positiv regnskapsresultat i 2004. Kommunens brutto driftsutgiftsbudsjett var i 2004 på nesten 1,6 milliarder kroner og NDR rundt 12,2 millioner kroner bedre enn budsjettet.

Kommunens utgifter:

Bodø kommune har et beregnet utgiftsbehov (etter dagens (2006) inntektssystem og kostnadsnøkler) som ligger rundt 10,25 % -poeng **lavere** enn gjennomsnittet for de andre kommunene. Det beregnede utgiftsbehovet varierer betydelig fra kommune til kommune. Befolkningssammensetningen til Bodø kommune kan betraktes som "ung", med til dels svært få personer over 90 år, samtidig som kommunen har relativt få psykisk utviklingshemmede.

Barnehager

Andel barn med barnehageplass:

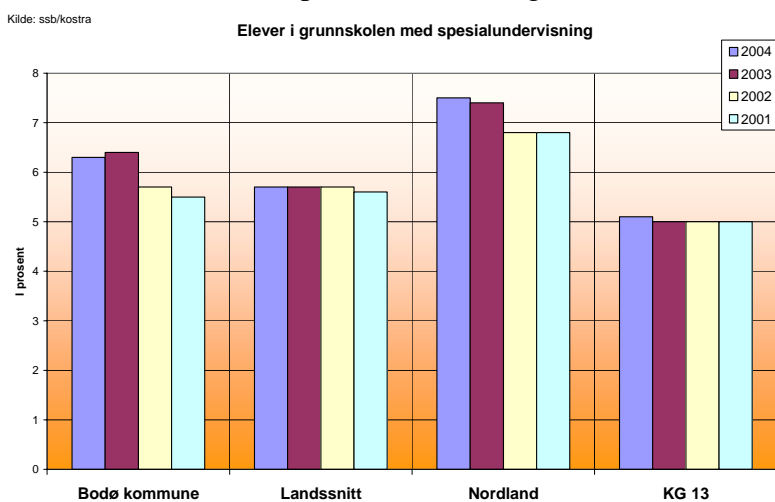

Kommentar:

Bodø kommune kommer svært godt ut i følge denne statistikken. Selv med et betydelig press på området, i og med at kommunen har mange i denne aldersgruppen, er dekningsgraden over alle gjennomsnittene for alle årene. Dekningsgraden er 80 % i 2004, mot landsgjennomsnittet på 72,2 %.

Grunnskole

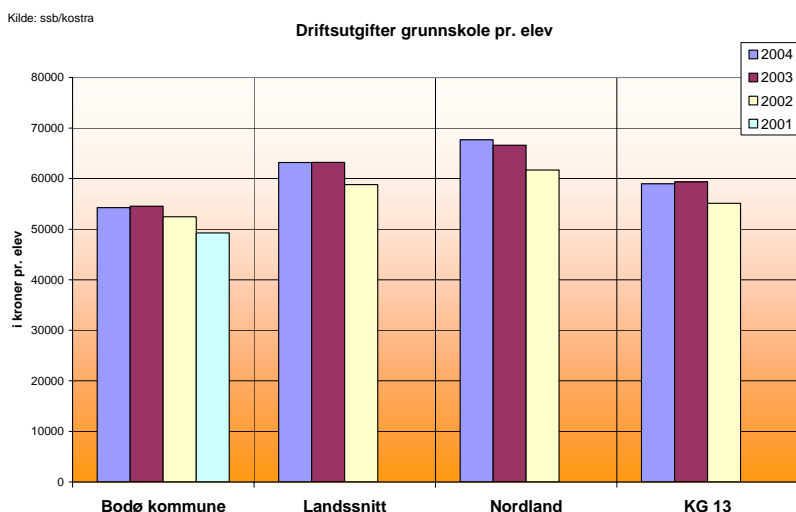
Andel elever med spesialundervisning:

Kommentar:

Bodø kommune fikk en betydelig økning fra 2002 til 2003 som er noe redusert til 2004. Kommunen ligger over landsgjennomsnittet fra og med 2002 og over kommunegruppen sin i hele perioden. Også gjennomsnittet i Nordland opplevde et skifte i fra 2002 til 2003, men mye er naturlig nok preget av at Bodø er den klart største kommunen i fylket.

Brutto driftsutgifter grunnskole pr. elev:

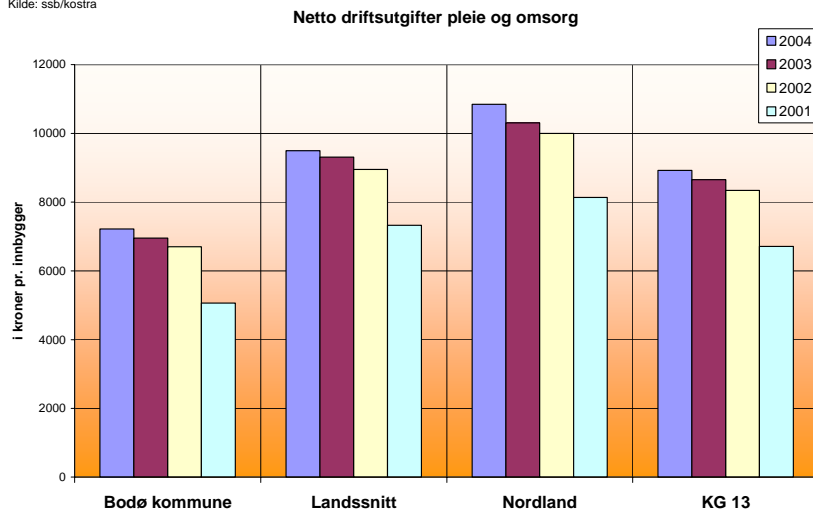
Kommentar:

Bodø kommune ligger lavere enn gjennomsnittene som vi her sammenligner med.

Pleie og omsorg

Netto driftsutgifter pr innbygger – pleie og omsorgstjenesten

Kilde: ssb/kostra

Kommentar:

Bodø kommune ligger betydelig lavere enn de gjennomsnittene som det sammenlignes med. I motsetning til statistikken ovenfor er ”nevneren” innbyggertallet totalt. Bodø kommune har en ung befolkning med klar underrepresentasjon på innbyggere under 67 år, og økende

Kommunens inntekter

Bodø kommune har en skatteinngang pr september som tilsvarer 92,5 % av landsgjennomsnittet. I forhold til ”grønt hefte” som ble lagt frem av Bondevik-regjeringen ble det anslått en vekst i de frie inntektene fra 2005 til 2006 på 3,7 %. Landsgjennomsnittet er på 2,6 %.

Regnskapsutvikling pr 2.tertial 2005

Samlet konkluderes det i kommunens egen tertialrapport – behandlet i bystyret 27. oktober i år, at kommunens resultat kan bli et underskudd på **rundt 11 millioner kroner**. Det er to forhold knyttet til drift som skaper denne ubalansen:

- **Helse og sosialavdelingen forventer et underskudd på 8,4 millioner kroner.** Dette er sammensatt med merforbruk knyttet til omsorg og ressurskrevende brukere på 3,5 millioner kroner, samt merforbruk på sosialtjenesten på 2,3 millioner kroner som skyldes endringer i stønadssatser.
- **Tilskudd til private barnehager – merutgift på 2,5 millioner kroner.** Forskrift om likverdig behandling av kommunale og ikke-kommunale barnehager vil kunne gi kommunen en merutgift på 2,5 millioner kroner, grunnet et lavere statstilskudd enn forventet.

Underskuddet dekkes ved at avsatt underskuddsdekning på 11 millioner kroner opprettholdes som buffer for regnskapsavslutningen.

Andre forhold som er påpekt i rapporten:

Forhold tall i hele millioner kroner	Merutg. Mindreinnt.	Mindreutg. Merinnt.
Underskudd Helse- og sosialavdelingen	8,4	
Tilskudd private barnehager (manglende statlig finansiering)	2,5	
Reduserte frie inntekter (anslag)	8	
Økte skjønnsmidler		3,1
Besparelse lønnsmidler		5
Finansinntekter/utgifter		4
Eiendomsskatt		4
Merinntekter kommunal boligstiftelse		1,3
Husleieinntekter Nordlandsbadet	6,5	
Inntektssvikt VAR	22	2
Salg av kvotekraft		
SUM	27,4	17,4
Differanse		10
Dekkes ved underskuddsavsetning		

- Usikkerhet knyttet til salg av kvotekraft. Inntektssvikten er anslått til å i verste fall utgjøre rundt 10 millioner kroner. Dette er ikke innarbeidet i rapporten.
- Svikt i budsjetterte frie inntekter på mellom 8-10 millioner kroner. Dette er i rapporten dekket ved økning i skjønnsmidler, samt bruk av lønnsreserver.
 - **Grep og tiltak gjennomført i 2005**

Fra og med 2004 ble Skjerstad en del av Bodø kommune. Dette er også en av årsakene til at befolkningsveksten fra slutten av 2003 til slutten av 2004 ble 2,29 %. Korrigert for dette er veksten rundt 1,5 %.

2.3.2. Varslede grep og tiltak for 2006-2009

For oppdragstakers del har ikke relevante dokumenter vært tilgjengelige for gjennomgang. Det er derfor ikke foretatt en vurdering av de grep og tiltak kommunen planlegger for 2006 og 2009.

Våren 2005 la rådmannen frem en perspektivanalyse med fokus på økonomiplanperioden 2006 – 2009. Her skisseres en del overordnede utfordringer og prioriteringer:

- Økning i utgiftene til eldreomsorgen.
- Reduksjon i antall barn i alderen 0-15 år.
- Opprettholde og utvikle kvalitet og innhold i tilbudene innenfor skole og barnhage
- Manglende kompensasjon/økning i frie inntekter til dekning av konsekvensene av demografiske endringer.
- Høye investeringsutgifter og stadig økende gjeld.
- Små reserver av næringsarealer.
- Opprettholde kommunens kraftformue – i press mot realisering av investeringer for eksempel i Sentrum.

Forslag til statsbudsjett fra regjeringen Stoltenberg øker overføringene Bodø kommune med 25,5 millioner kroner i 2006. I tillegg er redusert foreldrebetaling i barnehagene fullfinansiert ved at statstilskuddet øker tilsvarende. For Bodø kommune er denne tilleggsbevilgningen benyttet til å styrke kommunens økonomi, bl.a. ved å sette av penger til fremtidig usikkerhet i forhold til bla pensjonskostnader og økte kostnader innenfor pleie- og omsorg.

2.4. Bærum kommune

2.4.1. Økonomibeskrivelse pr oktober 2005

Utvikling i sentrale nøkkeltall 2001 til 2004

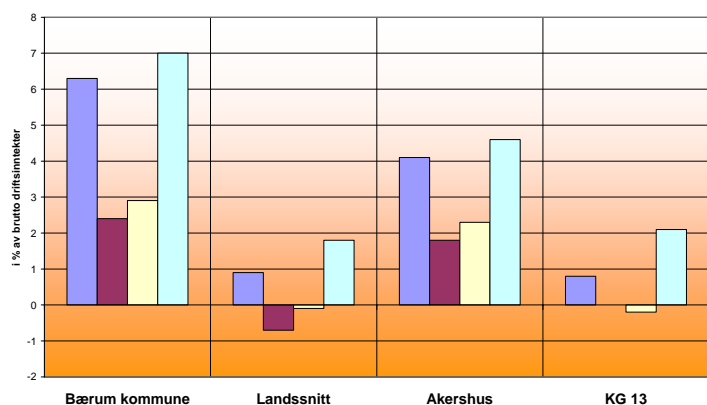
To sentrale indikatorer/nøkkeltall for å beskrive utviklingen i kommunens økonomiske situasjon er brutto og netto driftsresultat. Resultatbegrepene fremkommer som skissert i figuren til høyre. Brutto driftsresultat er driftsinntekter fratrukket driftsutgifter (inkl. avskrivninger), mens netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt.

Driftsinntekter
- Driftsutgifter inkl. avskrivninger
= Brutto driftsresultat
+ Renteinntekter og utbytte
+ Mottatte avdrag på utlån
= <i>SUM eksterne finansinntekter</i>
- Renteutgifter og låneomk.
- Avdrag på lån
- Utlån
= <i>SUM eksterne finansutgifter</i>
Resultat eksterne finansans
+ <i>Motpost avskrivninger</i>
= Netto driftsresultat

Utviklingen i brutto driftsresultat (BDR) og netto driftsresultat (NDR) viser følgende:

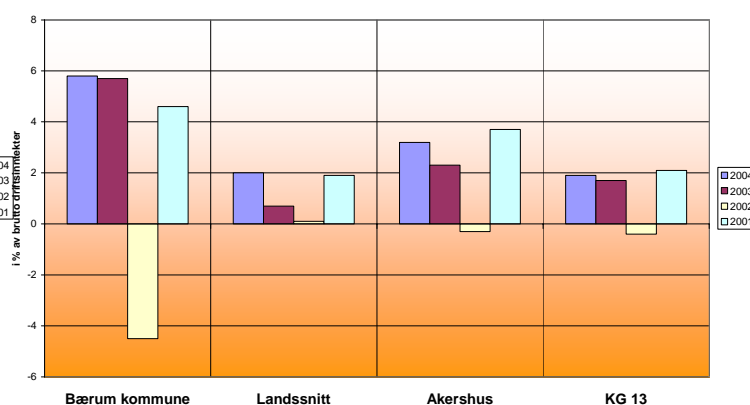
Kilde: ssb/kostra

Brutto driftsresultat

Kilde: ssb/kostra

Netto driftsresultat

Kommentar:

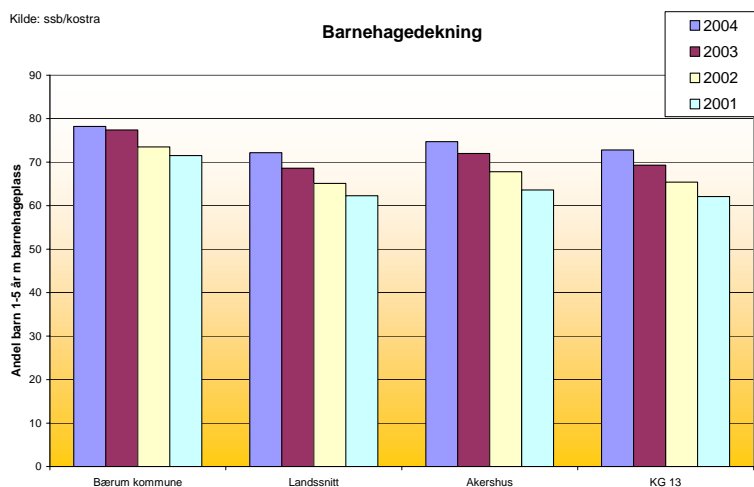
Grafene ovenfor viser at kommunen har hatt flere år med solide netto og brutto driftsresultat. Kommunen hadde et negativt netto driftsresultat i 2002 på grunn av et svakere brutto driftsresultat enn forventet med bakgrunn i sviktende skatteinntang og høye pensjonsutgifter, samt svært svak avkastning på finansplasseringene der kommunen måtte bokføre et tap på over 190 millioner kroner. 2004 var derimot et meget solid, med et netto driftsresultat på 5,8 % av brutto driftsinntekter.

Kommunens utgifter

Bærum kommune har et beregnet utgiftsbehov (etter dagens (2006) inntektssystem og kostnadsnøkler) som ligger rundt 3,2 % -poeng lavere enn gjennomsnittet for de andre kommunene. Det beregnede utgiftsbehovet varierer betydelig fra kommune til kommune. Befolkningssammensetningen gjenspeiler i stor grad gjennomsnittlig befolkningssammensetning i Norge. Grunnen til at kommunen har noe lavere beregnet utgiftsbehov er knyttet til en beskjedne undervekt på befolkning mellom 14-66 år og få psykisk utviklingshemmede over 16 år.

Barnehager

Andel barn med barnehageplass

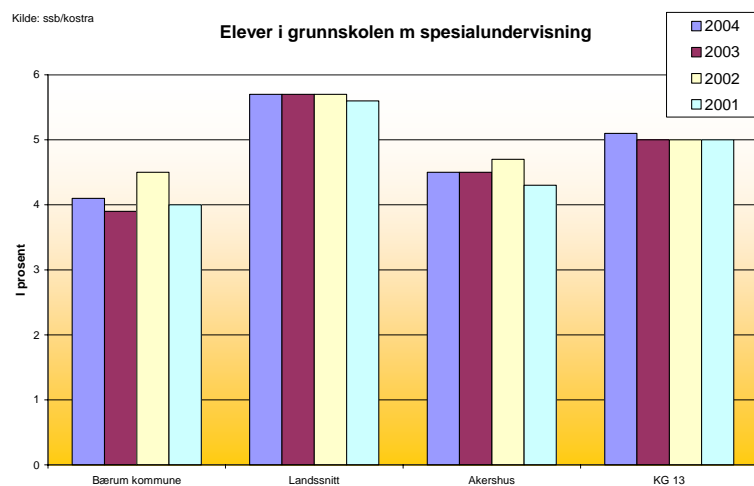

Kommentar:

Kommunen har en barnehagedekning som ligger over de gjennomsnittene det her er sammenlignet med. Kommunen har en jevn vekst og en barnehagedekning på 78,2 % mot landsgjennomsnittet på 72,2 %.

Grunnskole

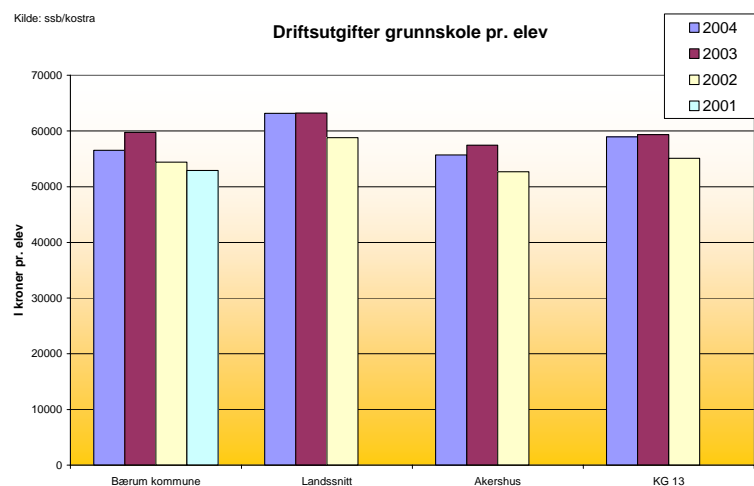
Andel elever med spesialundervisning:

Kommentar

Kommunen ligger også her godt an i forhold til å ha relativt få elever med spesialundervisning. Forholdet har vært relativt stabilt i perioden, med en svak vekst i fra 2003 til 2004.

Brutto driftsutgifter grunnskole pr. elev:

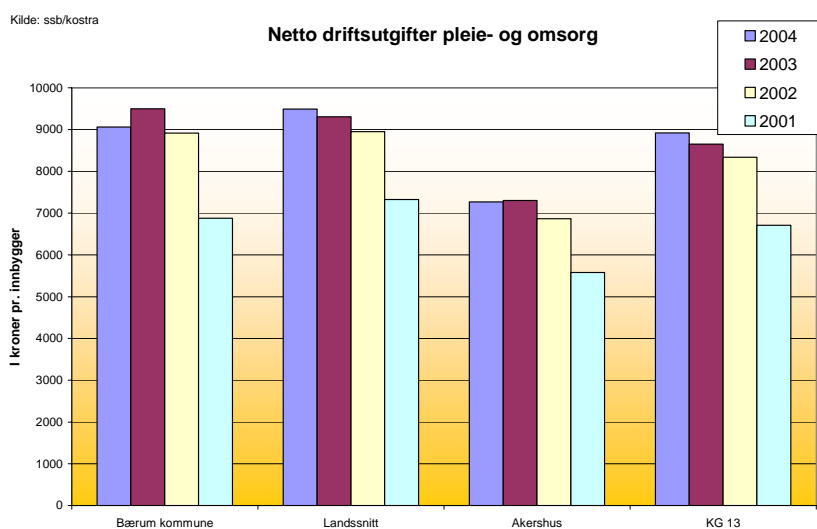
Kommentar:

Driftsutgiften ligger noe under landsgjennomsnittet hele perioden. Fra 2003 til 2004 har kommunen hatt en nedgang i driftsutgiftene, noe som har medført at kommunen fra å ligge noe over gjennomsnittet for sin kommunegruppe, i

2004 ligger noe under gjennomsnittet.

Pleie og omsorg

Netto driftsutgifter pr innbygger – pleie- og omsorgstjenesten:

Kommentar:

I motsetning til grafene ovenfor ligger Bærum i perioder over de gjennomsnittene som det sammenlignes med. Kommunen har en beskjedne overrepresentasjon av eldre i aldersgruppen 67 til 80 år, som kan være utslagsgivende, i tillegg til at dette har vært satsingsområde. Kommunen har en nedgang i fra 2003 til 2004 som vi ikke finner igjen verken i kommunegruppen eller for landsgjennomsnittet.

Kommunens inntekter

Bærum kommune har en skatteinngang pr september 2005 som tilsvarer 148,7 % av landsgjennomsnittet. Dette er det høyeste for de kommunene som er eksempelkommuner. I forhold til ”grønt hefte” som ble lagt frem av Bondevik-regjeringen ble det anslått en vekst i frie inntekter fra 2005 til 2006 på 5,1 % som er langt bedre enn for landsgjennomsnittet. Veksten etter Stoltenberg-regjeringens forslag er beregnet til 7,3 %. På grunn av at kommunen har en, i forhold til landsgjennomsnittet, høy skatteinngang, vil kommunen i mindre grad enn de andre kommunene få ta del i den økte tildelingen fra den nye regjeringen.

Regnskapsutvikling pr 2. tertial 2005

I forhold til opprinnelig budsjett viser budsjettjusteringen i tertialrapporten beskjedne svekkelse av brutto driftsresultat, men en betydelig forbedring av netto driftsresultat. Årsaken til et svekket brutto driftsresultat på **ca 6,4 millioner kroner** skyldes noe lavere frie inntekter enn budsjettet, selv om momskompensasjonen ser ut til å bli betydelig bedre enn forutsatt, samt noe høyere driftsutgifter. Det som trekker positivt er forventet mindreforbruk av avsatt lønns- og pensjonsreserve. Den driftsenheten som melder om negative avvik er i første rekke ”Bistand og omsorg”. Dette som skyldes forhold innenfor sosialtjenesten som opplever sterk økning i antall klienter, økt gjennomsnittlig stønadslengde, og økning i livsoppholdssatser.

I regnskapsprognosen forventes det ett netto mindreforbruk på **61,6 millioner kroner**, der *barnehagesektoren* alene har ett netto mindreforbruk på **40,6 millioner kroner**. *Grunnskoleopplæring* har et forventet netto mindreforbruk på **10,1 millioner kroner** i forhold til budsjett. *Pleie og omsorg* forventer balanse.

2.4.2. Grep og tiltak gjennomført i 2005

Regnskapsutviklingen viser at de tiltak og grep som ble vedtatt for 2005 ser ut til å gi resultater. Kommunen har snudd den negative trenden som regnskap 2003 viste. I budsjett 2005 ble ikke "oste-høveprinsippet" benyttet. I følge kommunen selv ble det gjort reelle vurderinger og prioriteringer av de kutt som skulle gjennomføres. I forslagene ble barnehager, grunnskole og pleie og omsorg prioritert. For barnehagene ble det prioritert at det bygges ut til full barnehagedekning. Grunnskole og pleie og omsorg fikk rammen forholdsmessig mindre redusert enn andre områder.

For øvrige deler av virksomheten ble det foreslått tiltak som innebærer større forholdsmessig reduksjon av budsjetttrammene. Ette kommunens egen vurdering innbar disse forslagene en stor omstilling, både for brukere av kommunens tjenester og for de ansatte.

2.4.3. Varslede grep og tiltak for 2006-2009

I handlingsprogrammet varsles det at effektiviserings- og innsparingsprogrammet videreføres og meldes å være i rute.

Et hovedtema i handlingsprogrammet er utvikling av digital kompetanse og utnyttelse av digitale verktøy. Utvikling av digital kommunikasjon mellom kommunen og innbyggerne over internett er også nevnt som et satsningsområde.

Videre fokuseres det på de sosiale tjenestene bl.a. knyttet til utviklingsarbeidet i handlingsprogram-perioden. Ny arbeids- og velferdsforvaltning, i partnerskap mellom kommunen og statlige etater, forutsettes å gi brukerne et bedre tilbud og effektivisere tjenesteytingen. Et sentralt velferds mål vil være å gjøre flere brukere uavhengige av økonomisk sosialhjelp.

Som følge av tilleggsproposisjonen til Stoltenberg-regjeringen økte Bærum kommunes frie inntekter med **65 millioner kroner** i 2006. I forhold til rådmannens opprinnelige forslag til budsjett (grunnlagsdokument) ble økningen på 45 millioner kroner i 2006.

Rådmannen skisserte i sitt opplegg, før tallene for Bærum kommune var klare, at den økte bevilgningen skulle benyttes slik (her anslått til 80 millioner kroner):

Hva så hvis de frie inntektene neste år skulle bli 80 millioner høyere? Da vil rådmannen foreslå følgende endringer i handlingsprogrammet som nå er sendt til behandling i de politiske organene:

***30 millioner** til økte ressurser i institusjonstjenesten. Det kan gi økt kvalitet/økt bemanning på flere institusjoner og til ressurskrevende brukere. Dagens nivå på Hospice Stabekk vil kunne opprettholdes. Det kan videre settes av fem millioner til aktivitets- og frivillighetstiltak. Pleiefaktoren generelt vil kunne bli vurdert.*

***10 millioner** til fire prosent økning i rammetimetallet i grunnskolen. Det kan bety 41 lærerårsverk. Denne økningen vil kunne gjennomføres fra og med skoleåret 2006/07.*

***20 millioner** vil bli foreslått til ekstraordinære engangsutgifter.*

***20 millioner** foreslås disponert til bufferfond/reserve. I år kommer bufferfondet ned på et svært lavt nivå, og det er ønske om å øke dette.*

Til sammen blir dette 80 millioner, som altså er det foreløpige anslaget på økte inntekter for kommunen. Mer vil man ikke kunne vite før statsbudsjettet er endelig vedtatt.

2.5. Hobøl kommune

2.5.1. Økonomibeskrivelse pr oktober 2005

Utvikling i sentrale nøkkeltall 2001 til 2004

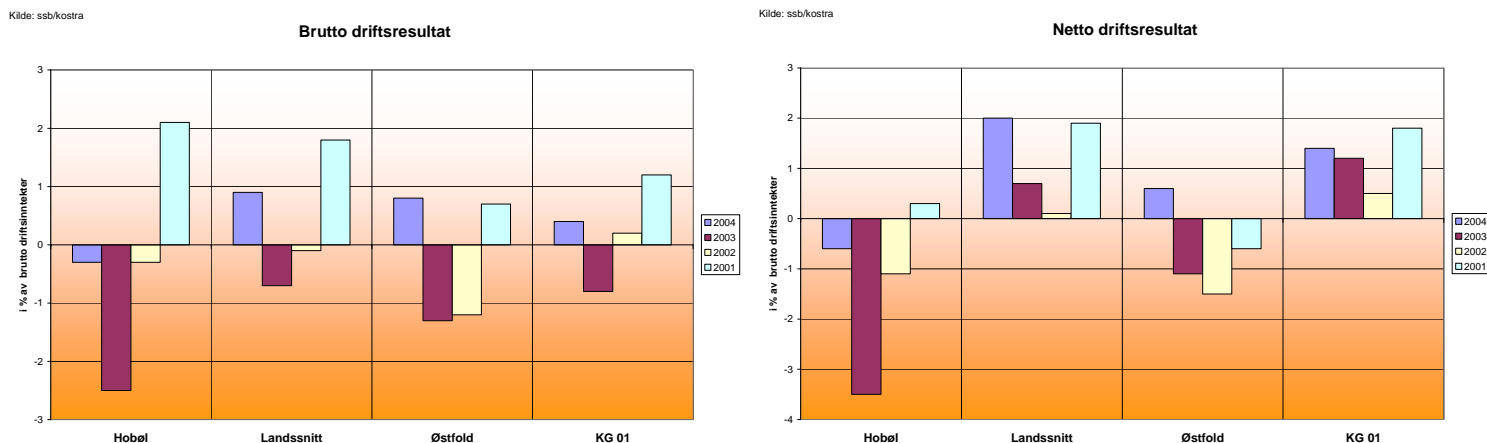
To sentrale indikatorer/nøkkeltall for å beskrive utviklingen i kommunens økonomiske situasjon er brutto og netto driftsresultat.

Resultatbegrepene fremkommer som skissert i figuren til høyre. Brutto driftsresultat er driftsinntekter fratrukket driftsutgifter (inkl.

avskrivninger), mens netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt.

Driftsinntekter	
-	Driftsutgifter inkl. avskrivninger
=	Brutto driftsresultat
+	Renteinntekter og utbytte
+	Mottatte avdrag på utlån
=	SUM eksterne finansinntekter
-	Renteutgifter og låneomk.
-	Avdrag på lån
-	Utlån
=	SUM eksterne finansutgifter
Resultat eksterne finanstrans	
+	Motpost avskrivninger
=	Netto driftsresultat

Utviklingen i brutto driftsresultat (BDR) og netto driftsresultat (NDR) viser følgende:

Kommentar:

Kommunen hadde et svært dårlig år i 2002. Dette gjenspeiler seg i en utgiftsvekst på de tjenesteområdene som gjennomgås nedenfor. Kommunen er pr. utgangen av september fortsatt registrert i ROBEK. I følge Kostra har kommunen et akkumulert underskudd ved inngangen av 2005 på 7,8 millioner kroner.

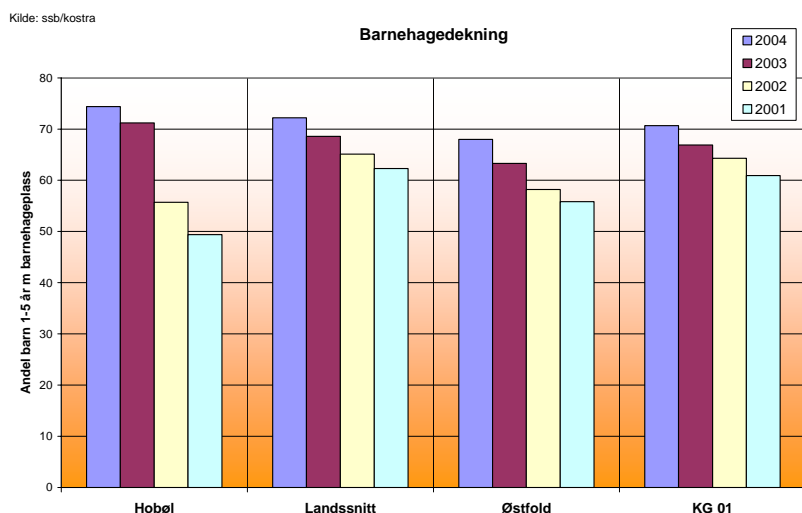
Kommunens utgifter

Hobøl kommune har et beregnet utgiftsbehov (etter dagens (2006) inntektssystem og kostnadsnøkler) som ligger rundt 3 % -poeng **lavere** enn gjennomsnittet for de andre kommunene. Det beregnede utgiftsbehovet varierer betydelig fra kommune til kommune.

Befolknings sammensetningen i Hobøl kommune må karakteriseres som ung og dette får innvirkning på utgiftsbehovsberegningen. Andre forhold som kommunen ligger under landsgjennomsnittet på er; urbanitet, Psykisk utviklingshemmede over 16 år, innvandrere og ikke-gifte eldre, samt personminutter til kommunesenteret. Forhold som kommunen ligger over landsgjennomsnittet er; reisetid til sonesentrene, antall skilte og reiseavstand til nærmeste nabokrets.

Barnehager:

Andel barn med barnehageplass:

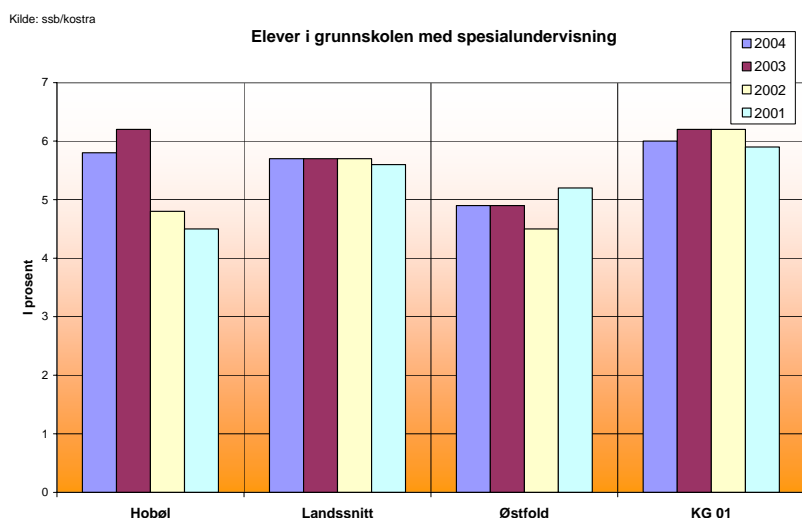
Kommentar:

Kommunen har gjennomført et ”skifte” i sin egen barnehagedekning. Fra å ligge betydelig under de gjennomsnittene som det her sammenlignes med, ligger nå kommunen over alle gjennomsnittene.

Barnehagedekningen pr 2004 er på 74,4 % mot landsgjennomsnittet som er 72,2 %.

Grunnskole:

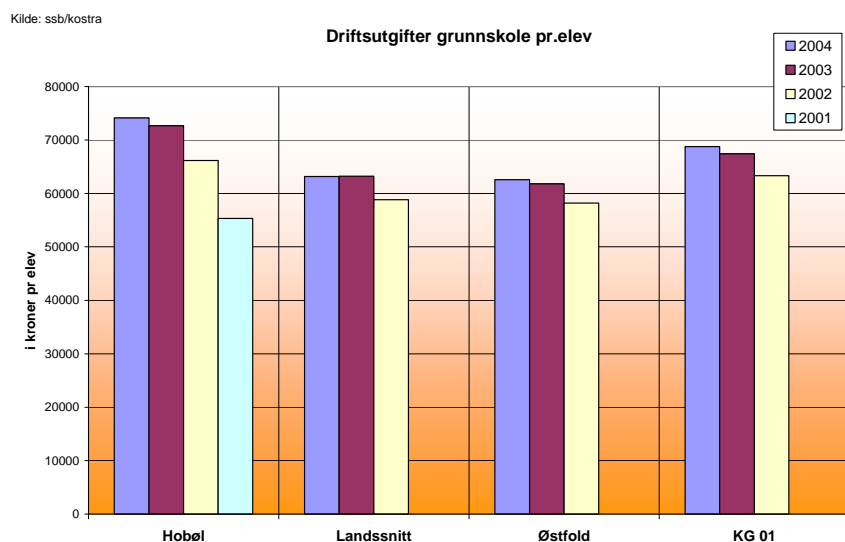
Andel elever med spesialundervisning:

Kommentar:

Kommunen har hatt en kraftig stigning i perioden, dog med en synkende tendens fra 2003 til 2004. Fra å ligge lavest i 2001 i forhold til de gjennomsnittene som man her sammenligner med, til å ligge høyest i 2003. Dette kan tyde på nedskjæringen innenfor timeressursene for grunnskolene

Brutto driftsutgifter grunnskolen pr. elev:

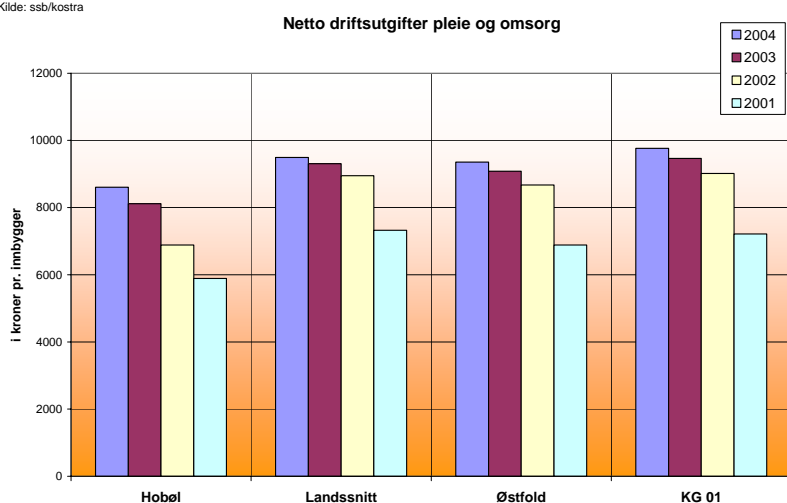
Kommentar:

Her har vi kun statistikk for gjennomsnittene i perioden 2002-2004. For alle år med sammenligninger ligger kommunen høyere. KG 01 består av sammenlignbare kommuner, og disse ligger nærmest, men likevel lavere enn Hobøl.

Pleie og omsorg:

Netto driftsutgifter pr innbygger – pleie- og omsorgstjenesten

Kilde: ssb/kostra

Kommentar:

I likhet med de andre figurene ovenfor skjedde det et ”skifte” i utgiftsnivået i løpet av 2003.

Kommunen lå betydelig under gjennomsnittet i 2001 og 2002, men nærmet seg dette betydelig, spesielt i 2003. Kommunen bør ligge noe under gjennomsnittet, da kommunen har underrepresentasjon av innbyggere i den øvre aldersklassen (over 67 år)

Kommunens inntekter

Kommunen har en skatteinngang pr september 2005 som tilsvarer 88,4 % av landsgjennomsnittet. I forhold til ”grønt hefte” som ble lagt frem av Bondevik-regjeringen ble det anslått en vekst i frie inntekter fra 2005 til 2006 på 2,6 % som er likt gjennomsnittet for landet.

Regnskapsutvikling pr 2. tertial 2005

Kommunens tertialrapport ble behandlet av kommunestyret 24. oktober i år. Etter vår mening er det vanskelig å få et konkret inntrykk på hvordan den økonomiske utviklingen har vært i 2005, men i saksutredningens generelle del er følgende kommentert:

- Økonomien er anstrengt, men det er godt håp om at året kan komme ut i balanse for virksomhetens del samlet
- Svikt i skatteinntektene, der det anslås at en økning i rammetilskuddet oppveier denne svikten.
- Nye ressurskrevende brukere ”truer” balansen – ikke tall festet.
- Hobøl ungdomsskole og sosiale tjenester varsler om de største underskuddene, hhv. 1 million og 0,8 millioner kroner. Dette er det foretatt en budsjettjustering for disse, bl.a. bed bruk av reserveposter i budsjettet.

2.5.2. Grep og tiltak gjennomført i 2005

Kommunen er i den situasjon at de i 2004 ikke klarte å dekke inn tidligere års underskudd, de er, bl.a. derfor registrert i ROBEK.

I budsjett og økonomiplanen for 2005-2008 er følgende strategiske valg gjengitt

- Unngå vekst i driftsutgiftene

- Holde investeringene på et lavt nivå
- Sette av merinntekter på fond, istedenfor å sette i gang nye tiltak.

Tertialrapporten indikerer at det er foretatt nedbemanningen for de fleste enhetene. Totalt er det gjennomført en bemanningsreduksjon på 11,3 årsverk i årsbudsjettet for 2005.

2.5.3. Varslede grep og tiltak for 2006-2009

I økonomiplanen for 2006-2009, er det lagt opp til en underskuddsdekning på 1,954 millioner kroner årlig. Dette betyr at man heller ikke i 2005 forventer å dekke noe av underskuddene fra 2003 og 2004, samtidig som man ikke forventer underskudd i 2005.

Kommunen får økt sine frie inntekter med i underkant av **3,5 millioner kroner** på bakgrunn av Stoltenberg-regjeringens tilleggsproposisjon. Dette brukes hovedsakelig til å opprettholde aktivitetene på områdene skole, eldreomsorg og funksjonshemmede. Til styrking av drift ble deler av ekstraintekten fordelt slik:

Bruk av økte frie inntekter Hobøl kommune		2006
<i>Driftsutgifter, alle tall i hele tusen kroner</i>		
Opprettholdelse av spesialundervisningstiltak U-skole		1 000
Praktisk bistand - funksjonshemmede		850
Opprettholdelse av spesialundervisningstiltak grunnskole		260
Dekning av underskudd (føres inn i 2008)		191
Økte investeringer - rente og avdragsutgifter		141
Diverse tiltak Pleie, omsorg og rehabilitering		170
Diverse tiltak skole		172
Diverse andre tiltak		230
SUM		3 014

Samlet sett "slapp" kommunen unna med en stillingsreduksjon på 2 stillinger i 2006, mot 11,3 i 2005.

2.6. Os kommune (Hordaland)

2.6.1. Økonomibeskrivelse pr oktober 2005

Utvikling i sentrale nøkkeltall 2001 til 2004

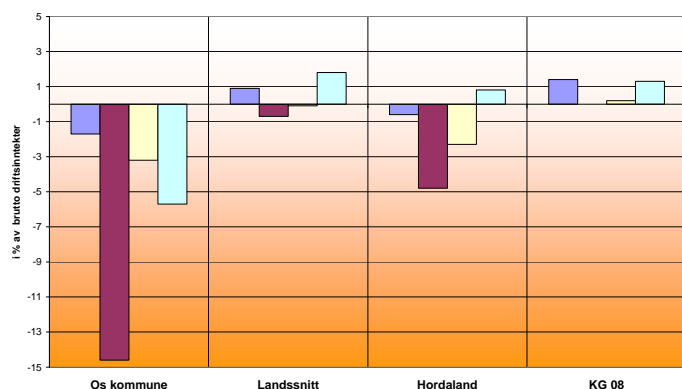
To sentrale indikatorer/nøkkeltall for å beskrive utviklingen i kommunens økonomiske situasjon er brutto og netto driftsresultat. Resultatbegrepene fremkommer som skissert i figuren til høyre. Brutto driftsresultat er driftsinntekter fratrukket driftsutgifter (inkl. avskrivninger), mens netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt.

Driftsinntekter
- Driftsutgifter inkl. avskrivninger
= Brutto driftsresultat
+ Renteinntekter og utbytte
+ Mottatte avdrag på utlån
= SUM eksterne finansinntekter
- Renteutgifter og låneomk.
- Avdrag på lån
- Utlån
= SUM eksterne finansutgifter
Resultat eksterne finanstrans
+ Motpost avskrivninger
= Netto driftsresultat

Utviklingen i brutto driftsresultat (BDR) og netto driftsresultat (NDR) viser følgende:

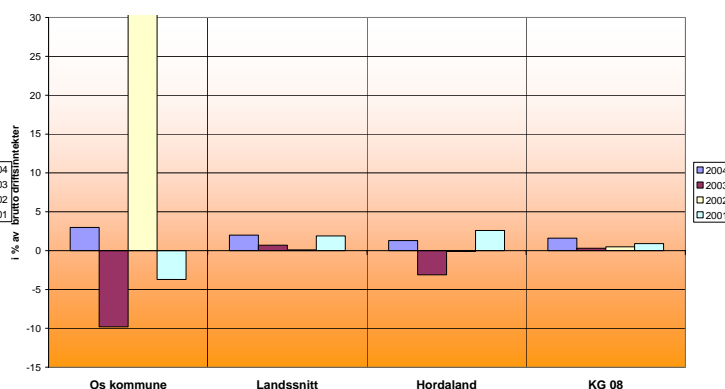
Kilde: ssb/kostra

Brutto driftsresultat

Kilde: ssb/kostra

Netto driftsresultat

Kommentar:

Os kommune har i hele perioden hatt negativt brutto driftsresultat, da spesielt i 2003. Hovedårsaken til dette henger sammen med aksjesalget i 2002 og betalingen av skatten på dette i 2003, som det da var avsatt midler til. Denne transaksjonen medfører at tallene for Os både for netto driftsresultat i 2002 og brutto driftsresultat i 2003 blir lite indikative på den faktiske økonomiske utviklingen.

Som nevnt er årene 2002 og 2003 sterkt preget av konsekvensene knyttet til aksjesalget. Korrigeres netto driftsresultat i 2003 med den ekstraordinære utgiften til skatt på salget, er netto driftsresultat 1,7 % av brutto driftsinntekter. 2004 er et "normal" år og er en ytterligere forbedring (3 %) i forhold til 2001 og 2003. Kommunen har et akkumulert overskudd på nesten 10 millioner kroner ved inngangen til 2005. Kommunens økonomiske situasjon synes bedret i perioden 2001 til 2005, noe også rådmannens forslag til økonomiplan indikerer.

Kommunens utgifter

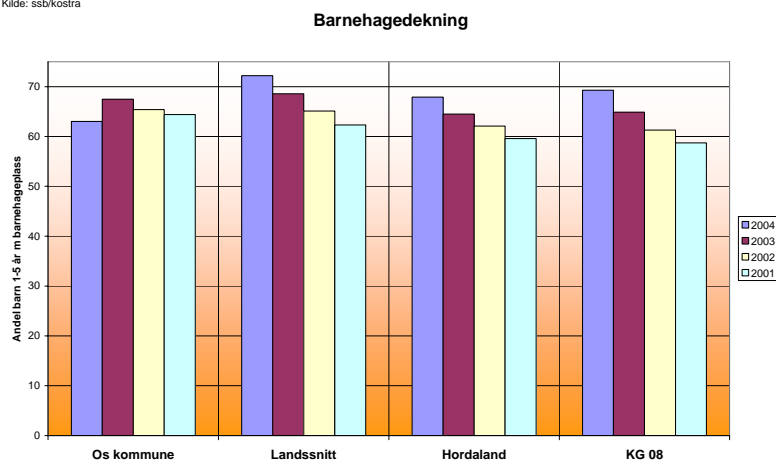
Os kommune har et beregnet utgiftsbehov (etter dagens (2006) inntektssystem og kostnadsnøkler) som ligger rundt 7,8 % -poeng **lavere** enn gjennomsnittet for de andre kommunene. Det beregnede utgiftsbehovet varierer betydelig fra kommune til kommune. Befolkningssammensetningen til Os kommune må karakteriseres som ung og dette får

innvirkning på utgiftsbehovsberegningen. Selv om det tyngste kriteriet ligger innenfor *innbyggere 7-15 år* og at Os ligger over landgjennomsnittet på andel innbyggere i denne aldersgruppen, bor det såpass få eldre (over 67 år) i kommunen at dette mer enn oppveies i beregningen. Andre forhold som slår inn på beregningen er relativt få psykisk utviklingshemmede over 16 år, samt urbanitet.

Barnehager:

Andel barn med barnehageplass (utvikling fra KOSTRA)

Kilde: ssb/kostra

Kommentar:

Tallene indikerer en utypisk utvikling for Os kommune. I kommunens egen analyse påpekes det også behovet for nye barnehageplasser.

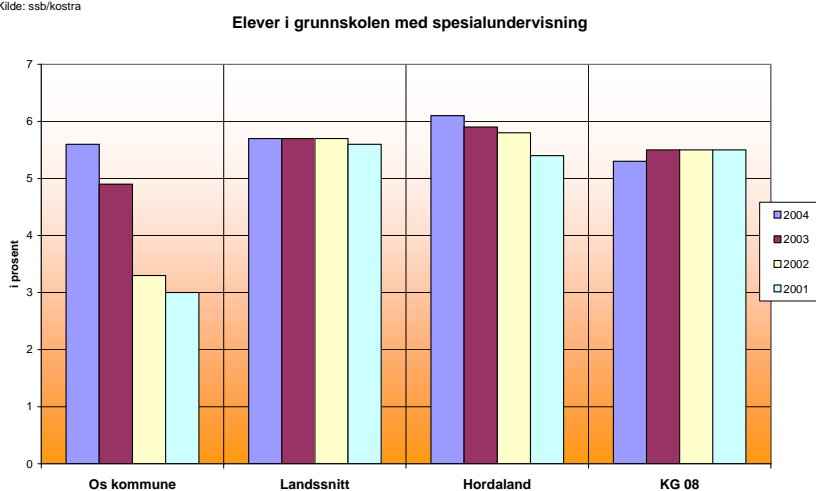
Det må påpekes at det kan ligge forhold knyttet til disse tallene som ikke er kjent for oss. Det er likevel oppsiktsvekkende at Os kommune, fra å ligge over både

landsgjennomsnittet, gjennomsnittet for Hordalandkommunene og gjennomsnittet for kommunene i samme gruppe i 2001, i 2004 ligger lavest i denne sammenligningen.

Grunnskole:

Andel elever med spesialundervisning:

Kilde: ssb/kostra

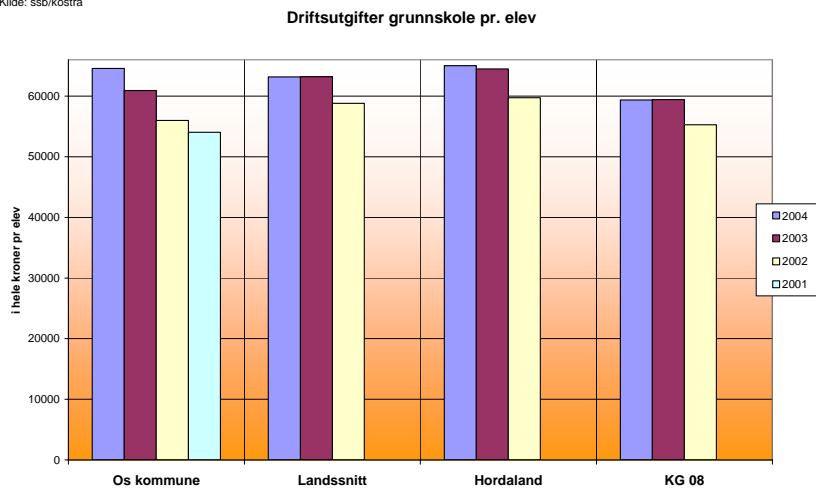

Kommentar:

Som nevnt nedenfor har reduksjon i timetildelingen for skolene resultert i flere søknader om spesialundervisning. Os kommune har hatt en vekst og er i 2004 for første gang i perioden ikke lavest i sammenligningen. Kommunen har hatt en betydelig økning i perioden.

Brutto driftsutgifter grunnskole pr elev:

Kilde: ssb/kostra

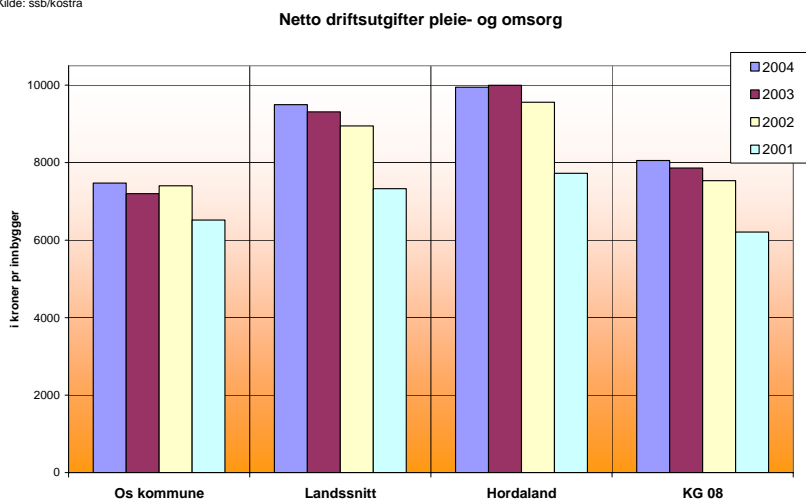
Kommentar:

Det mangler tall for "gjennomsnittene" i 2001. Os har en utypisk utvikling fra 2003 til 2004. Der gjennomsnittene holder seg stabile, mens Os kommunes driftsutgifter pr. elev er økende. I 2004 ble det innført en generell moms kompensasjonsordning, som holder veksten nede. Kommunen har en klasstørrelse noe under gjennomsnittene. Klassestørrelsene er synkende eller stabile i perioden.

Pleie og omsorg:

Netto driftsutgifter pr innbygger – pleie og omsorgstjenesten:

Kilde: ssb/kostra

Kommentar:

Os kommune ligger lavt sammenlignet med gjennomsnittet. I motsetning til statistikken ovenfor er "nevneren" innbyggertallet totalt. Os har en ung befolkning, med klar underrepresentasjon på innbyggere over 67 år.

Kommunens inntekter

Kommunen har en skatteinngang pr september 2005 som tilsvarer 94,6 % av landsgjennomsnittet. I forhold til "grønt hefte" som ble lagt frem av Bondevik-regjeringen ble det anslått en vekst i frie inntekter fra 2005 til 2006 på 2,4 %. Gjennomsnittet for landet er 2,6 %.

Regnskapsutvikling pr september 2005

Regnskapsrapporten pr. september 2005 viser et samlet positivt budsjettavvik på **17,8 millioner** kroner. Dette fordeler seg slik:

- Merutgift på fellesutgifter (gjelder pensjonskostnader) - 2,3 millioner kroner
- Merutgifter psykisk helsevern og sosiale tjenester (sosialhjelp)- 0,8 millioner kroner
- 2 av skolene har meldt om avvik på samlet - 0,3 millioner kroner
- Øvrige avvik drift - 0,7 millioner kroner
- Mer inntekt skatt og rammetilskudd (frie inntekter) 4,5 millioner kroner
- Forventet positivt budsjettavvik finans 17,6 millioner kroner
- Samlet positivt avvik 17,8 millioner kroner

Driften viser mao et underskudd i forhold til budsjett på 4,1 millioner kroner som langt på vei oppveies av økt anslag på frie inntekter. Frie inntekter er det dog knyttet usikkerhet til, da det er tidlig å si hva den nasjonale skatteveksten tilslutt blir. Signaler fra regjeringen er at kommunene får beholde skatteveksten i 2005, og det er sannsynligvis dette som da er hensyntatt her. Kommunens varslede overskudd for 2005 skyldes derfor i hovedsak merinntekter knyttet til avkastningen på finansporteføljen. Kommunen har i underkant av 260 millioner kroner i såkalt "finansformue". Dette er det som er igjen etter et totalsalg som var på ca 470 millioner kroner. Dette stammer fra salg av kraftaksjer i Oskraft og i BKK.

2.6.2. Grep og tiltak gjennomført i 2005

Ved fremskriving av budsjettet fra 2004 til 2005 var det estimert underbalanse mellom inntekter og utgifter på 7,4 millioner kroner. Noe ble dekket ved økt tilskudd fra staten, mens rundt 5 millioner kroner ble tatt på ordinær drift. Det største tiltaket (også etter politisk behandling) var et "nedtrekk" på rundt 1 % på hver virksomhet i tillegg til noen sentralt styrte tiltak. Status regnskapsrapport ovenfor viser hvordan dette har gått.

2.6.3. Varslede grep og tiltak for 2006-2009

Kommunen har en bedre økonomisk situasjon i 2005 sett opp mot utsiktene slik de forelå i 2002. I rådmannens forslag til økonomiplan er effekten av tilleggsproposisjonen beregnet til 7,6 millioner (ble faktisk 8,8 millioner kroner). Før denne tilleggsbevilgningen ble kjent var følgende hovedgrep og tiltak skissert i planen:

MÅ:

- Forsterke tilbud til allerede etablerte brukere i kommunen. Dette er knyttet til barn og familie-enheten og er beregnet til rundt 3,4 millioner kroner.

Utover dette indikerer ikke rådmannen tydelige grep og endringer. Rådmannen legger fram et saldert fremskrevet budsjett med basis i 2005 budsjettet. Vedlagt dokumentet ligger innspill fra enhetene på hva som "bør" prioriteres. Dette er da utgangspunktet for den politiske behandlingen. Av innmeldte bør-tiltak gjengis:

Barnehager:

- Ønske om generell styrking av spesialpedagogiske tiltak

Skolene:

- Reduserte timetilbud gjennom flere års nedskjæringer har økt antall søknader i forhold til spesialundervisning.

2.7. Ringsaker kommune

2.7.1. Økonomibeskrivelse pr oktober 2005

Utvikling i sentrale nøkkeltall 2001 til 2004

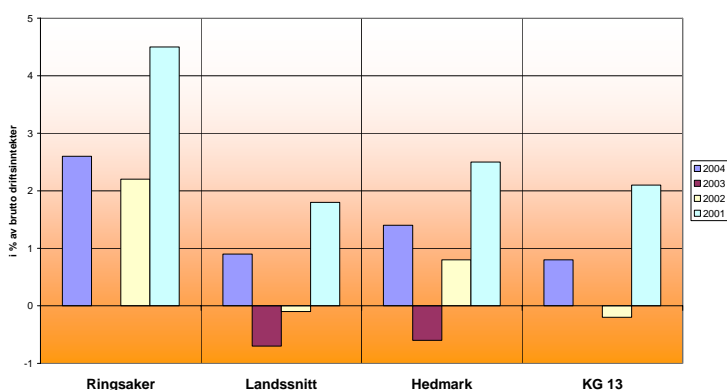
To sentrale indikatorer/nøkkeltall for å beskrive utviklingen i kommunens økonomiske situasjon er brutto og netto driftsresultat. Resultatbegrepene fremkommer som skissert i figuren til høyre. Brutto driftsresultat er driftsinntekter fratrukket driftsutgifter (inkl. avskrivninger), mens netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt.

Driftsinntekter
- Driftsutgifter inkl. avskrivninger
= Brutto driftsresultat
+ Renteinntekter og utbytte
+ Mottatte avdrag på utlån
= SUM eksterne finansinntekter
- Renteutgifter og låneomk.
- Avdrag på lån
- Utlån
= SUM eksterne finansutgifter
Resultat eksterne finanstrans
+ Motpost avskrivninger
= Netto driftsresultat

Utviklingen i brutto driftsresultat (BDR) og netto driftsresultat (NDR) viser følgende:

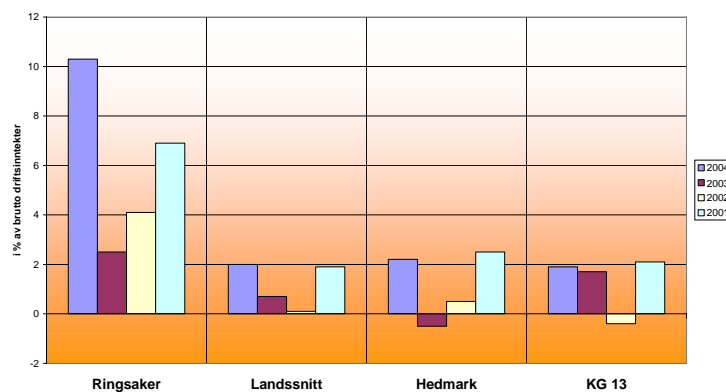
Kilde: ssb/kostra

Brutto driftsresultat

Kilde: ssb/kostra

Netto driftsresultat

Kommentar:

Kommunen har svært positive brutto og netto driftsresultater i perioden, da spesielt i 2004. Samlet utgjorde netto driftsresultat kr. 126,7 millioner kroner. Herav ble 54,4 millioner kroner brukt i investeringsregnskapet, 12,5 millioner kroner til styrking av likviditetsreserven og resten, rundt 60 millioner kroner til avsetninger til driftsfond/overskuddsfond.

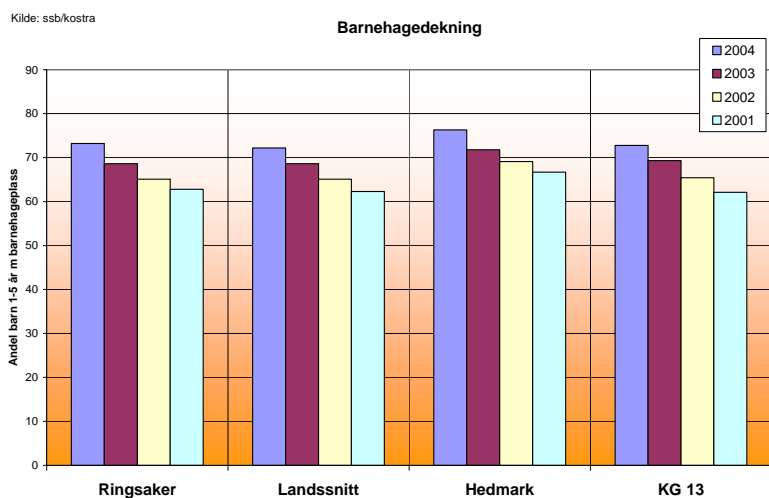
Kommunens utgifter

Ringsaker kommune har et beregnet utgiftsbehov (etter dagens (2006) inntektssystem og kostnadsnøkler) som ligger rundt 2,3 % -poeng **høyere** enn gjennomsnittet for de andre kommunene. Det beregnede utgiftsbehovet varierer betydelig fra kommune til kommune.

Befolknings sammensetningen gjenspeiler en noe "eldre" befolkning enn de øvrige eksempelkommunene. Spesielt i aldersgruppen mellom 67-79 år er det en viss overrepresentasjon, mens kommunen ligger under landsgjennomsnittet på innbyggere under 6 år. I tillegg har kommunen mange psykisk utviklingshemmede over 16 år – som jo er en tung utgiftsindikator ved beregning av utgiftsbehovet.

Barnehager

Andel barn med barnhageplass

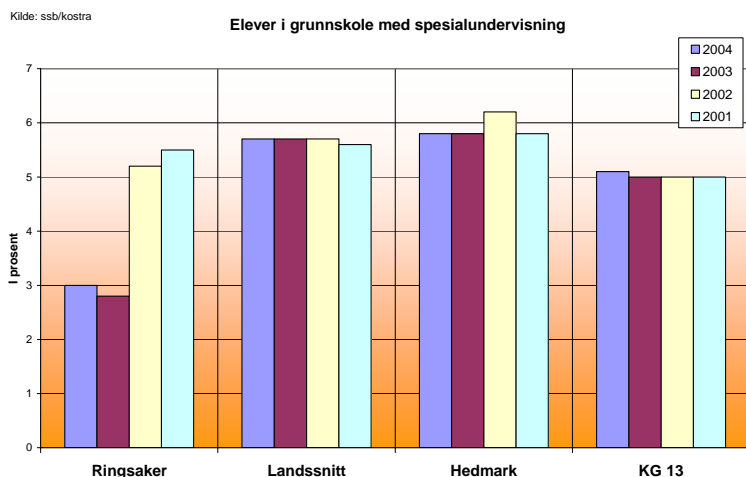

Kommentar:

Ringsaker kommune har fulgt landsgjennomsnittet i perioden 2001 til 2004, men med en litt større vekst fra 2003 til 2004. Dekning pr. utgangen av 2004 er på 73,2 % mot landsgjennomsnittet på 72,2 %

Skole

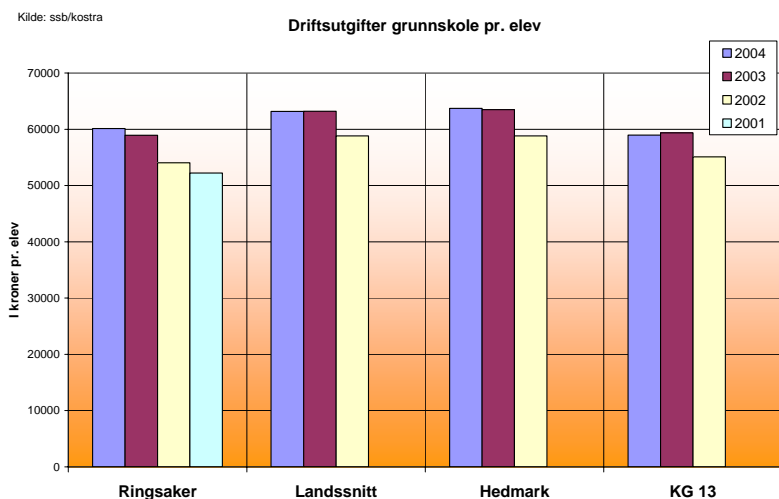
Elever med spesialundervisning:

Kommentar:

Ringsaker har hatt et betydelig fall i antall elever med spesialundervisning fra og med 2003. Skiftet skjedde i fra 2002 til 2003 og det nye nivået er videreført i 2004, kun med en moderat endring.

Brutto driftsutgifter grunnskole pr. elev:

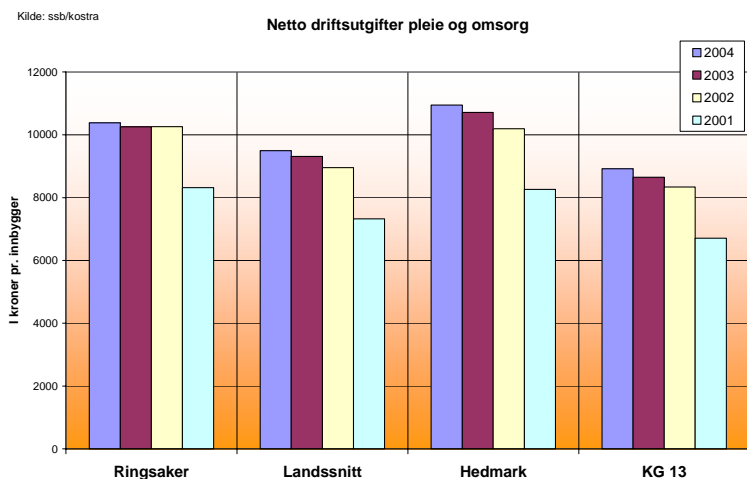
Kommentar:

Ringsaker kommune ligger, stort sett i hele perioden, beskjedent under de gjennomsnittene vi her sammenligner med. Men i motsetning til kommunegruppe 13 hatt en svak økning fra 2003 til 2004 og har med dette passert gjennomsnittet for denne gruppen. Kommunen ligger likevel et godt

stykke under landsgjennomsnittet på dette området.

Pleie og omsorg

Netto driftsutgifter pr. innbygger – pleie- og omsorgstjenesten

Kommentar:

Kommunen har en viss overrepresentasjon av innbyggere i den eldre alderskategorien. Dette gjenspeiles delvis i figuren til venstre. Kommunen har likevel ikke hatt den kostnadsveksten netto som gjennomsnittene fra 2003 til 2004.

Kommunens inntekter

Kommunen har en skatteinngang pr september 2005 som tilsvarer 78,1 % av landsgjennomsnittet. I forhold til ”grønt hefte” som ble lagt frem av Bondevik-regjeringen ble det anslått en vekst i frie inntekter fra 2005 til 2006 på 1,8 %. Gjennomsnittet for landet er 2,6 %.

Stoltenberg-regjeringens tilleggsforslag gir Ringsaker kommune en økt overføring via frie inntekter på 20,9 millioner kroner. Kommunen er en lavinntektskommune, med bl.a. svært lave skatteinntekter målt i kroner pr innbygger.

Kommunen har en samlet budsjettet anskaffelse av midler i 2006 på i overkant av 1,4 milliarder kroner.

Regnskapsutvikling pr 2. tertial 2005

Kommunens egen regnskapsrapport pr. august 2005 viser et samlet positiv budsjettavvik på 14,2 millioner kroner. De største positive budsjettavvikene på drift er:

- **Administrasjon og fellesutgifter – 5,3 millioner kroner.** Dette er besparelser/mindreutgifter knyttet til AFP-ordningen, sentrale opplæringsmidler, arealplanleggingsmidler, forsikring og en del diverse driftsposter på området
- **Barnehage – 4,4 millioner kroner.** Her kommer størstedelen fra en ikke fordelt budsjettpost (3,7 millioner kroner). Overskuddet for de kommunale barnehagene skyldes merinntak av barn, merinntekt som følge av endret sammensetning av barn og lite bruk av vikarer.
- **Undervisning – 3,8 millioner kroner.** Flere av de totalt 26 enhetene melder om positive budsjettavvik. Mindreforbruket skyldes hovedsakelig vansker med å skaffe vikarer ved sykefravær, og høyere sykepengerefusjon enn antatt. I tillegg har noen av skolene overskudd fra 2004 som ikke er brukt og som også forbedrer resultatene.

Det største negative budsjettavviket på drift er:

- **Pleie og omsorg – 2,3 millioner kroner.** Avvikene varierer betydelig fra virksomhet til virksomhet. Kommunen har mottatt statstilskudd til ressurskrevende brukere som er 3,1 millioner kroner høyere enn budsjettet. Det største negative avviket knytter seg til et omsorgsdistrikt som har større turnustillegg og utgifter til ekstrahjelp og overtid enn budsjettet., samt til matproduksjonsdriften.

2.7.2. Grep og tiltak gjennomført i 2005

For å skaffe balanse i budsjettet og økonomiplanen for 2005-2008 ble det gjennomført en rekke grep:

- De ble i 2005 gjennomført kutt i rammene til samtlige virksomhetsområder. Kuttene utgjør for 2005 27 millioner kroner og øker i perioden.
- Fra og med 2006 er det budsjettet med inntekter fra eiendomsskatt
- Redusert investeringsramme til skoleprosjektet i Gaupen, samt satt stramme rammer for ytterligere 2 investeringsprosjekter innenfor undervisning.

I budsjettforslaget for 2005 ble det opprettet 12,9 nye stillinger, samtidig som 62,1 årsverk ble inndratt. En netto reduksjon på 49,2 stillinger.

2.7.3. Varslede grep og tiltak for 2006-2009

Kommunen budsjetterer med et positivt netto driftsresultat i hele økonomiplanperioden. Dette ligger noe under 1 % av kommunens driftsinntekter. En del forhold gjør at kommunen har foretatt en rekke grep:

- Det var i utgangspunktet fordelt kutt i rammene til de ulike virksomhetsområdene på 8 millioner kroner. Disse kuttene er, etter at kommunen fikk tildelt 20,9 millioner nye kroner – reversert.
- Det gjennomføres endringer i skolestrukturen. 2 skoler legges ned fra 1.8.06 og ytterligere 3 skoler legges ned fra 1.8.07.
- Det forutsettes utgiftskutt i tråd med reduksjonen i vertskommunetilskuddet. Kuttene utgjør i 2006 4,2 millioner kroner, 2007 9,1 millioner kroner, 2008 14,2 millioner kroner og 19,7 millioner kroner i 2009.
- Det budsjetteres med eiendomsskatt fra 2006. Inntekten fra dette gir 15 millioner kroner i 2006 og øker til 32 millioner kroner i 2008.

Kommunen får økt sine frie inntekter med om lag 20,9 millioner kroner som følge av tilleggsproposisjonen til Stoltenberg-regjeringen. Disse inntektene har i noen grad gått til å reversere kutt som ellers ville blitt foreslått fra administrasjonens side. I rådmannens forslag til budsjett for 2006 er den økte bevilgningen i det alt vesentlige disponert til økte bevilgninger fremfor å prioritere økte avsetninger. Også investeringene er økt som følge av tilleggsbevilgningen. De nye investeringene er finansiert ved økt låneopptak, der da økningen

i rente og avdragsutgifter dekkes av økte frie inntekter. Bl.a. gjelder dette utbygging av barnehager og investeringer innenfor undervisningsområdet.